

Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole

Guzi, Vanesa

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:293300>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Vanesa Guzi

PRODUŽENI BORAVAK UČENIKA RAZREDNE NASTAVE
OSNOVNE ŠKOLE

Diplomski rad

Čakovec, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Vanesa Guzi

PRODUŽENI BORAVAK UČENIKA RAZREDNE NASTAVE
OSNOVNE ŠKOLE

Diplomski rad

Mentor rada:

izv. prof. dr. sc. Tomislav Topolovčan

Čakovec, srpanj 2024.

Zahvala

Na samome početku zahvaljujem mentoru izv. prof. dr. sc. Tomislavu Topolovčanu na svim stručnim savjetima i pomoći u pisanju ovoga diplomskog rada. Hvala Vam na svim predavanjima koja su bila motivirajuća i poticajna. Hvala Vam na vremenu koje ste posvetili odgovorima na svako moje pitanje.

Ne smijem zaboraviti najbolju ekipu s faksa, kolegice i kolege s kojima sam provela ovih pet godina. Predivni ljudi! Hvala vam na pruženoj podršci, pomoći, razgovoru, smijehu koji smo proživjeli zajedno u ovih predivnih pet godina studiranja. Hvala vam i na svakome zagrljaju kada riječi nisu bile dovoljne.

Zahvaljujem učiteljicama Osnovne škole Koprivnički Ivanec na svim materijalima i savjetima.

Zahvaljujem ravnateljici škole u kojoj je provedeno istraživanje. Hvala Vam na angažiranosti.

Zahvaljujem svim knjižničarima Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica na svim prijedlozima literature potrebnim za izradu ovoga diplomskog rada, ali i svih ostalih seminarskih radova.

Veliko hvala upućujem svojim roditeljima, mami Sonji i tati Darku te bratu Ivanu koji su, mogu reći, studirali sa mnom. Hvala vam na svakoj lijepoj riječi. Bez vas i vaše podrške ne bih uspjela ovo što sam od malih nogu željela, postati učiteljica. Želim se zahvaliti i tebi, bratec, što si, kada smo bili mali, bio moj prvi učenik.

Na samome kraju ostala je najveća zahvala, mojemu dečku, Damiru. Hvala ti što si mi bio podrška svaki dan na mom putu da postanem učiteljica. Hvala ti što si vjerovao u mene, što si me bodrio za svaki moj javni sat, što si bio sveti Nikola na javnome satu iz glazbene kulture. Hvala ti što si se veselio svakom mojem uspjehu više nego svom. Hvala ti što si dijelio i radost i tugu sa mnom. Hvala, medo!

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. PRODUŽENI BORAVAK	4
3. POVIJEST PRODUŽENOG BORAVKA	5
4. PET FAZA RAZVOJA PRODUŽENOG BORAVKA	7
4.1. Prva faza – Zaštitne grupe	7
4.2. Druga faza – Socijalne grupe	7
4.3. Treća faza – Zlatna faza	8
4.4. Četvrta faza – Razdoblje stagnacije	8
4.5. Peta faza – Razdoblje iščekivanja	8
5. RAZLOZI UVOĐENJA PRODUŽENOG BORAVKA.....	10
5.1. Zdravstveni razlozi	11
5.2. Društveno-politički razlozi	11
5.3. Pedagoški razlozi	12
5.4. Ekonomski razlozi	12
6. KURIKULUM	14
6.1. Kurikulum produženog boravka	14
6.2. Godišnji izvedbeni kurikulum produženog boravka.....	15
6.3. Obveze škole i osnivača	16
6.4. Planiranje i programiranje u produženom boravku	16
6.4.1. Godišnje planiranje	18
6.4.2. Mjesečno planiranje	19
6.4.3. Dnevno ili tjedno planiranje	19
6.5. Organizacija produženog boravka	20

6.5.1.	Organizacijski oblici produženog boravka.....	21
6.5.2.	Produženi boravak sa stalnim skupinama	21
6.5.3.	Djelomični produženi boravak	21
6.5.4.	Povremeni produženi boravak.....	22
6.6.	Aktivnosti u produženom boravku	22
7.	ULOGA UČITELJA U PRODUŽENOM BORAVKU	24
8.	METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	27
8.1.	Cilj istraživanja.....	27
8.2.	Problemi istraživanja	27
8.3.	Hipoteze istraživanja	28
8.4.	Uzorak	28
8.5.	Instrument.....	29
8.6.	Postupak istraživanja	29
8.7.	Obrada podataka	30
9.	REZULTATI.....	31
10.	RASPRAVA.....	49
11.	ZAKLJUČAK	51
12.	LITERATURA.....	52
13.	PRILOZI.....	55
14.	KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	59
15.	IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA	60

SAŽETAK

Današnji ubrzan tempo življenja donosi brojne izazove u školi, ali i u obiteljima. Sve više roditelja radi i javlja se potreba za zbrinjavanjem djece. Samim time, javlja se potreba za organizacijom produženog boravka u školama.

Tema je ovoga diplomskog rada *Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole*. Rad se sastoji od dva dijela. Prvi je dio rada teorijski. Drugi dio rada posvećen je kvantitativnom istraživanju. Teorijskim dijelom rada obuhvaćene su bitne sastavnice produženog boravka, od povijesti produženog boravka, organizacije pa sve do važne uloge učitelja koji radi u produženom boravku.

Na temu ovog diplomskog rada *Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole*, kao što je već navedeno, provedeno je kvantitativno istraživanje. Cilj istraživanja bio je saznati opći stav roditelja učenika o produženom boravku u školama koje nemaju organiziran produženi boravak te dobiti podatak je li osnovnim školama bez produženog boravka potreban produženi boravak. U ovome istraživanju dobrovoljno je sudjelovalo 57 ispitanika jedne seoske škole u Republici Hrvatskoj koja nema organiziran produženi boravak. Za provedbu ovog istraživanja sastavljen je anketni upitnik koji se sastoji od dva dijela. U prvome dijelu anketnog upitnika podatci koje je bilo potrebno upisati odnosili se na sociodemografska obilježja ispitanika. Drugi dio anketnog upitnika sastojao se također od dva dijela. Prvi dio drugoga dijela upitnika sastojao se od devet pitanja, dok se drugi dio sastojao od Likertove skale od sedam pitanja.

Ključne riječi: didaktika, kurikulum, nastava, obrazovanje, produženi boravak, škola, učenici

SUMMARY

Extended stay of primary school students

Today's fast-paced lifestyle brought numerous challenges to schools and families too. More and more parents are employed, and there is a great need to take care of their children after regular school classes. As a result, there is a need to organize an extended stay in schools

The subject of this master's thesis is *the Extended stay of primary school students*. The thesis itself consists of two parts. The first part is theoretical. The second part is devoted to quantitative research. The theoretical part encompasses major components of extended stay, the history of extended stay, organization, all the way to an important part of the teacher who works in extended stay.

Quantitative research was conducted on the subject of this diploma thesis, *Extended stay of primary school students*, as already mentioned. The aim of the research was to find out the general attitude of parents of students about extended stay in schools that do not have organized extended stay and to obtain information on whether elementary schools without extended stay need extended stay. 57 respondents from a rural school in the Republic of Croatia, which does not have an organized extended stay, voluntarily participated in this research. For the implementation of this research, a questionnaire consisting of two parts was compiled. In the first part of the questionnaire, the data that had to be entered related to the socio-demographic characteristics of the respondents. The second part of the questionnaire also consisted of two parts. The first part of the second part of the questionnaire consisted of nine questions, while the second part consisted of a Likert scale of seven questions.

Key words: didactics, curriculum, teaching, education, extended stay, school, students

1. UVOD

Produženi boravak poseban je neobavezan oblik odgojno-obrazovnog rada koji se organizira za učenike izvan redovne nastave te je namijenjen učenicima nižih razreda. Zbog ubrzanog načina života, mnogobrojne škole organiziraju produženi boravak učenika. Roditelji ne stignu provoditi dovoljno kvalitetnog vremena s djecom te im, zbog posla, ne mogu pružiti dovoljno pomoći oko školskih obaveza. Učitelji koji rade u produženom boravku organiziraju kvalitetne aktivnosti kako bi djeca s veseljem dolazila u produženi boravak. U produženom boravku izmjenjuju se različite aktivnosti. Učenici imaju vrijeme za učenje, odmor, a organiziran je i obrok kako učenici ne bi ostali gladni. U produženom boravku naglasak se stavlja više na odgojnu nego na obrazovnu funkciju rada škole. Učenici stječu nove prijatelje te se socijaliziraju. Iako je produženi boravak organiziran u mnogo škola, postoji još previše škola koje nemaju mogućnost produženog boravka i djeca koja pohađaju te škole nakon nastave prepuštena su sama sebi ukoliko roditelji rade.

U diplomskom radu objašnjen je pojam produženog boravka te njegova organizacija i aktivnosti. Navedena je povijest produženog boravka te su objašnjene faze razvoja produženog boravka. Rad se sastoji od poglavlja posvećenog kurikulumu produženog boravka, planiranju i programiranju te razlozima uvođenja produženog boravka. Zadnje poglavlje posvećeno je ulozi učitelja u produženom boravku.

U drugome dijelu rada objašnjena je metodologija istraživanja te su prikazani njegovi rezultati. Na kraju je donesen zaključak.

2. PRODUŽENI BORAVAK

Ubrzano tempo življenja dovodi do tega da roditelji sve manje vremena provode s djecom. Samim time, javila se potreba za produženim boravkom. Lovrentjev kaže da roditelji ponajprije zbog jednog razloga uključuju djecu u program produženog boravka, a to je zbrinjavanje djece u vremenu dok oni rade (Lovrentjev, 2005a). „Program produženog boravka sastoji se od odgojno-obrazovnih i obrazovno-odgojnih sadržaja, te je odabir metoda zbir promišljanja o ciljevima koji se žele postići i traženja najboljeg načina kojim bi se do tog cilja došlo“ (Lovrentjev, 2005a, str. 165).

Škola je osnovni društveni nosilac općeg i osnovnog programa odgoja i obrazovanja (Koraj, 1985). Osnovni je zadatak suvremene osnovne škole podići kvalitetu odgojno-obrazovnog rada, a to podrazumijeva omogućavanje svim učenicima da uspješno i na vrijeme završe osnovno obrazovanje. Produženi odgojno-obrazovni rad postao je nerazdvojan dio suvremene osnovne škole.

„Produženim i cjelodnevnim boravkom učenika, kao novijim organizacijskim oblikom s proširenim odgojno-obrazovnim djelovanjem, upravo se nastoji da se ostvare ti zadaci, omogućuje se najugroženijim ili sada najmlađim učenicima postizanje nove kvalitete znanja i sposobnosti, svestraniji odgoj, bezbrižnije i sretnije djetinjstvo i uspješnije osnovno obrazovanje“ (Koraj, 1985, str. 12).

3. POVIJEST PRODUŽENOG BORAVKA

„Produženi boravak u osnovnoj školi nov je i sve češći pedagoški oblik života i rada učenika koji proširuje mogućnosti odgoja u našim školama“ (Ranogajec, 1979, str. 7). Kumulativno djelovanje društvenih, socijalnih, pedagoških, političkih, privrednih i kulturoloških razloga, rezultat su razvoja produženog školskog radnog dana (Koraj, 1985).

„Suvremena didaktika upućuje na to da je potrebno studiozno prilaziti organizaciji ne samo nastavnog nego i ostalog učeničkog vremena, vodeći brigu o prirodnosti življenja, a da je radni tjedan kao osnovna organizacijsko-vremenska i radna jedinica u okviru njega fikcionalno organiziran školski dan (koji valja uskladiti s psihičkim radnim ritmom učenika) te organizacijski elastični raspored sati upravo taj didaktički instrumentarij koji se nudi našoj pedagoškoj praksi“ (Puževski, 2002, str. 130).

Poslijeratnim reformama osnovnog odgoja i obrazovanja produženje školskog radnog dana u osnovnim školama započelo je i prije nego je bio organiziran produženi boravak učenika u školi. Posebne reforme koje su se tu istaknule jesu one koje su provedene 1950. i 1960. godine. Novom obrazovnom strukturom osnovne škole pažnja nije samo usmjerena na temeljni odgojno-obrazovni proces, nastavu, nego na ostale komponente kao što su: dodatni i dopunski oblici rada, slobodne aktivnosti, tjelesna i zdravstvena aktivnost (Koraj, 1985).

Nagle društveno-ekonomske, tehnološke, političke i kulturne promjene u društvu snažno su se odrazile na obitelj i njezin život i samim tim i na odgoj djece. Sve više oba roditelja počinju raditi. „Suvremeni život zaposlenom čovjeku uzima dio njegova slobodnog vremena za opće kulturno, stručno i društveno-političko uzdizanje i za neposredno sudjelovanje u društvenom, kulturnom i političkom životu i radu“ (Ranogajec, 1979, str. 7-8). Sve manje vremena ostaje za brigu i odgoj djece. Suvremene obitelji počinju živjeti novim načinom života, što se odrazilo na odgoj učenika i potrebu za produženim boravkom. Sve je više bilo djece koju je trebalo obuhvatiti predškolskim odgojem. Pojavila se misao da tu djecu preuzmu škole u produženom boravku, što je riješeno odlukom Skupštine grada Zagreba 1969. godine. Prva škola s produženim boravkom bila je Eksperimentalna škola Jordanovac u Zagrebu kojoj je cilj bio pružanje pomoći učenicima pri učenju koji su slabijeg imovinskog stanja u školskoj godini 1955./1956. Školske godine 1960./1961. organizira se produženi boravak u pravom smislu u dvije skupine, a u školskoj godini 1964./1965. u četiri grupe učenika (Jugović, Puževski i Marčinko 1967).

„U početku su u taj rad bili uključeni samo oni učenici koji su bili socijalni problemi raznih vrsta (učenici bez stana, bez roditelja, pedagoški zapušteni, siromašni), a kasnije su se, zahvaljujući rezultatima takvog rada, počeli sve više javljati i nastavnici i roditelji tražeći uključivanje učenika u boravak kroz čitav dan“ (Jugović i sur., 1967, str. 27).

Kao što Ranogajec navodi, trebalo je te učenike bez pedagoškog nadzora zaštititi od stihijskog i negativnog odgojnog utjecaja ulice te spriječiti dječju i omladinsku delinkvenciju. Neki društveni faktori smatrali su da bi, u svakoj školi gdje bi to bilo potrebno, trebalo osnivati produženi boravak samo za takve učenike. Takvo mišljenje škole nisu mogle prihvatiti jer su škole željele uključiti sve učenike u produženi boravak. Uvođenjem produženog boravka učenika u škole poboljšani su socijalni uvjeti života učenika te povoljno riješeni neki opći organizacijski i pedagoški problemi (Ranogajec, 1979).

Iako su neki roditelji zbog štednje i stabilizacije htjeli ukinuti produženi boravak, veći je dio roditelja prihvatio takav način rada škole. Bilo je i učitelja koji su bili protiv uvođenja takvog načina rada škole, ponajprije zato što bi ih takav način rada, kako Koraj (1985) navodi, inkomodirao i onemogućavao druge radne aktivnosti radi poboljšanja standarda. Za rad u produženom boravku sastavljen je nov nastavnički kadar. „Boravak nije smio opterećivati postojeći fond radnih sati nastavnika“ (Koraj, 1985, str. 9). U produženom boravku postojala je velika fluktuacija nastavnika, što je samo dokaz koliko je rad u produženom boravku teži i delikatniji od rada u redovnoj nastavi (Koraj, 1985). A činjenica je da je škola s produženim boravkom „škola u kojoj djeca dulje borave, nego u školi s poludnevnom nastavom“ (Ranogajec, 1979, str. 13). Također, Koraj (1985) navodi da status voditelja boravka dugo vremena nije bio izjednačen s radom nastavnika koji su radili u redovnoj nastavi i to je bio još jedan razlog velike fluktuacije nastavnika u produženom boravku.

4. PET FAZA RAZVOJA PRODUŽENOG BORAVKA

U razdoblju od 1956. do 1982. godine produženi boravak prošao je pet faza razvoja: *zaštitne grupe, socijalne grupe, zlatna faza, razdoblje stagnacije* te *razdoblje iščekivanja*. U daljnjem tekstu svaka je faza detaljnije objašnjena (Koraj, 1985).

4.1. Prva faza – Zaštitne grupe

Prva faza produženog boravka pod nazivom *Zaštitne grupe* trajala je od 1956. do 1962. godine. Organizirana je za djecu koja nemaju dovoljno nadzora te koja su imala probleme s učenjem. Upravo je Eksperimentalna osnovna škola Jordanovac u Zagrebu bila prva koja je imala organiziran produženi boravak. Koraj (1985) navodi da su učenici dva do tri puta tjedno, u suprotnoj smjeni od nastave, dolazili na dopunsku nastavu kako bi napisali domaću zadaću uz stručnu pomoć nastavnika ili najboljih učenika osmih razreda koji su bili instruktori. Nakon toga organizirane su stalne grupe od 50 učenika koje su po dva sata dnevno provodile u produženom boravku. U školskoj godini 1960./1961. produženi boravak imao je dvije grupe učenika. U jednoj grupi bili su učenici nižih razreda, dok su u drugoj grupi bili učenici viših razreda. Svaka grupa imala je svoje stalne nastavnike-voditelje. Od 1961. godine, Osnovna škola na Jordanovcu i Eksperimentalna škola osnovna škola Bratstvo-jedinstvo u Sisku imaju organiziran produženi boravak i upravo su to prve škole s produženim boravkom.

4.2. Druga faza – Socijalne grupe

Druga faza produženog boravka nosila je naziv *Socijalne grupe* te je trajala od 1963. do 1967. godine. Koraj (1985) navodi kako su dominantni razlozi za osnivanje produženog boravka u ovoj fazi bili upravo socijalni razlozi, što možemo zaključiti već i iz samog naziva ove faze. U ovoj fazi produženi boravak bio je ponajprije za učenike s izraženijim problemima u ponašanju i učenju te je svrha produženog boravka bila ispravak slabih ocjena i uspješan završetak razreda. Socijalne grupe bile su na području Zagreba i Pule, a do kraja 1967. godine produženi boravak bio je organiziran u 24 osnovne škole. Važno je napomenuti da je godine

1966. održano Prvo republičko savjetovanje o produženom i cjelodnevnom boravku (Koraj, 1985).

4.3. Treća faza – Zlatna faza

Prava ekspanzija u razdoblju produženog boravka, pod nazivom *Zlatna faza*, bila je u razdoblju od 1968. do 1972. godine. U ovoj fazi produženi se boravak najviše i najbrže širio. Koraj (1985) navodi kako se tijekom svake godine u ovoj fazi produženi boravak pojavio u 20 do 30 škola. Na kraju razdoblja produženi boravak bio je organiziran u čak 160 osnovnih škola. U ovoj fazi stavljen je naglasak na kvalitetniji rad u odjeljenjima produženog boravka. „Dolazi do diferencijacija u provođenju učenika u boravku: dok se u nekim školama uglavnom izrađuju domaće zadaće, pojavljuju se i škole u kojima se integrira učenje u boravku s učenjem u nastavnom procesu“ (Koraj, 1985. str. 13). 1970. godine održano je Drugo republičko savjetovanje o produženom boravku i cjelodnevnom boravku (Koraj, 1985).

4.4. Četvrta faza – Razdoblje stagnacije

Četvrtu fazu u razvoju produženog boravka karakterizira stagnacija. Ovo razdoblje trajalo je od 1973. do 1981. godine. Iako dolazi do stagnacije, valja napomenuti da dolazi do značajne promjene u samoj organizaciji produženog boravka. Tako je 1975. godine održano Treće republičko savjetovanje o produženom boravku i cjelodnevnom boravku učenika, a glavna tema bile su promjene u organizaciji rada. „Izvan nastavno učenje u cjelodnevnom boravku sve se više organizacijski, personalno i rasporedom sati integrira s nastavom“ (Koraj, 1985, str. 13).

4.5. Peta faza – Razdoblje iščekivanja

Peta i posljednja faza predstavlja razdoblje iščekivanja jer je 1982. godine održano Četvrto republičko savjetovanje o trenutačnom stanju produženog boravka te o pravcima razvoja i društvene opravdanosti produženog boravka (Koraj, 1985). Ova faza donosi probleme u samoj organizaciji produženog boravka u osnovnim školama. Naime, Zakonom o odgoju i

osnovnom obrazovanju propisano je da se u prvi razred upisuju šestogodišnjaci, što je povećalo broj učenika kojima je trebalo osigurati cjelodnevni tretman odgoja i obrazovanja (Koraj, 1985). Drugi je problem koji se javio u petoj fazi neravnomjernost organizacije produženog boravka učenika osnovne škole u Republici Hrvatskoj. Kao što je i očekivano, Zagreb, kao glavni grad, imao je najveći broj škola s organiziranim produženim boravkom. Slijede ga Rijeka i Karlovac (Koraj, 1985).

5. RAZLOZI UVOĐENJA PRODUŽENOG BORAVKA

„Revolucionarne promjene u društvenoj i ekonomskoj strukturi naše domovine, nagli tempo industrijalizacije uz intenzivno zapošljavanje žena, aglomeracija stanovništva u gradskim i industrijskim središtima, ekonomska emigracija izvan domovine, sve veća radna angažiranost, društveno-politička i samoupravna aktivnost, potrebe i zahtjevi za permanentnim obrazovanjem svih zaposlenih uz istodobno neriješene komunalne usluge, nedostatak stanova i dosta česti poremećaji u obiteljskim odnosima, sve to stvara nove društvene i osobne probleme izazivajući određene negativne pojave i propuste u odgoju i obrazovanju mladih generacija“ (Koraj, 1985, str. 10).

Mnogobrojni su razlozi za uvođenje produženog boravka učenika u osnovne škole. Koraj (1985) navodi da se u socijalističkim zemljama, kada govorimo o produživanju školskog radnog dana, ponajprije ističu socio-ekonomski razlozi. Sve je više majki zaposleno i samim time smanjena je odgojna funkcija obitelji. Glavni faktor širenja produženog boravka u osnovnim školama su socijalni razlozi, „odnosno ta se pojava objašnjava kao oblik društvene brige za djecu koja žive u nepotpunoj obitelji, čiji su roditelji zaposleni, odnosno kada učenici zbog raznih socijalnih indicija pokazuju razne problematične pojave u procesu odgoja i obrazovanja“ (Koraj, 1985, str. 9). Jasno je da se, neovisno o tome jesu li djeca sa sela ili iz grada, razvija jedinstvena osnovna škola koja je za sve učenike jednaka pa se samim time javila potreba produženog boravka i u seoskim sredinama. Roditelji djece na selu sve više vremena provode radeći poljoprivredne poslove, ali je i velik broj roditelja radio u inozemstvu. Koraj (1985) navodi kako je obrazovni nivo roditelja učenika sa sela niži, a to povlači činjenicu da roditelji ne mogu pružiti pomoć u učenju svojem djetetu. U produženom boravku učenik dobiva potrebno znanje, pružana mu je pomoć u učenju, ali je i organizirano njegovo slobodno vrijeme. „Škola s produženim boravkom pruža učenicima stručnu i sustavnu pomoć pri učenju uvijek kada im je potrebna“ (Ranogajec, 1979, str. 11).

Brojni su autori navodili različite razloge za uvođenje produženog boravka. U daljnjem tekstu objašnjeni su razlozi za uvođenje produženog boravka u osnovne škole prema Valentinu Puževskom (2002). On navodi sljedeće razloge za uvođenje produženog boravka:

1. zdravstveni razlozi
2. društveno-politički razlozi
3. pedagoški razlozi
4. ekonomski razlozi

5.1. Zdravstveni razlozi

Osnovna je zadaća škole da pridonosi očuvanju zdravlja učenika. Puževski (2002) navodi kako je društvena zajednica odgovorna za podizanje duševnog i tjelesnog zdravlja učenika. „S odgojnog stajališta škola s produženim boravkom razvija u učenika zdravstveno-higijenske, radne i kulturne navike“ (Ranogajec, 1979, str. 11). Samim time od osnovne se škole zahtijeva da vodi brigu o učenikovu tjelesnom razvitku i zdravlju za vrijeme boravka učenika u školi. Znamo da učenici sve više vremena provode sjedeći za školskim klupama, što ne pridonosi razvoju zdravlja. Ovdje je uloga učitelja vrlo važna. S obzirom na to da učenici većinu vremena provode sjedeći, učitelji trebaju organizirati takav način rada u kojem se pravilno izmjenjuju rad i odmor. Također, vrijeme boravka učenika u školi mora biti organizirano na takav način da im se osigura zdrav život i rad s dovoljno vremena za odmor i kretanje na zraku (Puževski, 2002). U školi se, također, mnogo pažnje pridaje i brizi o osobnoj higijeni. U prostorijama u kojima učenici borave moraju biti osigurani higijenski uvjeti radi zaštite zdravlja učenika, ali i svih ostalih koji borave u prostorijama škole neovisno o tome jesu li to prostorije predviđene za produženi boravak ili ne. Kod učenika je potrebno razviti i svijest o pravilnoj ishrani, a to će se najbolje postići ako učenici za vrijeme boravka u školi dobivaju za užinu kvalitetnu, nutritivno bogatu hranu. Također, ta svijest o zdravoj prehrani može se steći i brojnim različitim aktivnostima koje se mogu izvesti u sklopu produženog boravka učenika u školi. Uloga je škole u podizanju duševnog i tjelesnog zdravlja učenika velika te traži organiziran pristup učitelja radi poboljšanja učenikova zdravlja (Puževski, 2002).

5.2. Društveno-politički razlozi

Osnovna je škola obavezna, čime se stavlja naglasak na to da svaki učenik mora završiti osnovnoškolsko obrazovanje. To povlači činjenicu da osnovna škola svim učenicima mora pružiti jednake mogućnosti za napredak i postizanje uspjeha, a samim time smanjuju se i socijalne razlike između učenika. Puževski (2002) navodi kako osnovni pedagoški standard mora biti jednak u cijeloj zemlji. „Škola s produženim boravkom je mjera društva kojom se sprovodi najdirektnija društvena zaštita i briga o djeci“ (Puževski, 2002, str. 101). Škola mora pružiti pomoć svim učenicima, a ponajviše onima koji su bez roditelja ili koji potječu iz

socijalno ugroženih obitelji. Takvim je učenicima potreban odgoj te im je potrebna obrana od negativnih utjecaja. Jasno nam je da škola ne može riješiti sve obiteljske probleme, ali koliko je god to moguće, škola se mora angažirati oko rješavanja problema na dobrobit učenika. Jer „odgoj i obrazovanje čovjeka individualna je i društvena potreba“ (Pivac, 1995, str. 61).

5.3. Pedagoški razlozi

Sam naziv škole, odgojno-obrazovna ustanova, upućuje na to da je jedan od njezinih zadataka odgoj djece, odnosno učenika. Škola je ta koja roditeljima pomaže u odgoju njihove djece. Tu je važno spomenuti i suradnju škole s roditeljima. Što škola više surađuje s roditeljima, to će napredak učenika biti bolji. Škola s produženim boravkom nastoji roditeljima pomoći, a samim time i olakšati, da njihova djeca sve svoje obveze završe u školi jer ipak učenici u školi dobiju stručnu pomoć. „Valja njegovati i unapređivati suradnju s roditeljima učenika. Međutim, učitelja treba zaštititi od neutemeljenog uplitanja pojedinih roditelja u njegov stručni rad“ (Cindrić, 1995, str. 106). Aktivnosti u produženom boravku organizirane su na način da kod svakog učenika razvijaju njegove individualne sposobnosti (Tucman, 2011). „Škola se prilagođava potrebama suvremenog društva, kao i odgojno-obrazovni centar sve se više otvara prema društvenoj sredini, jače se povezuje s njom i proširuje krug suradnika“ (Koraj, 1985, str. 11).

5.4. Ekonomski razlozi

Sve je više roditelja zaposleno i samim time javlja se potreba da učenici sve više vremena provode u školi. Boravak učenika u produženom boravku smanjuje zabrinutost roditelja jer roditelj ima povjerenja u školu i zna da će mu dijete biti kvalitetno zbrinuto.

Puževski (2002) navodi da se ekonomski razlozi mogu svrstati u dvije grupe. „U prvu grupu idu oni koji racionalizacijom pedagoškog rada škole vode do boljih odgojno-obrazovnih rezultata, a u drugu oni koji indirektno utječu na društveno-ekonomsko stanje u društvenoj zajednici“ (Puževski, 2002, str. 103). Škola mora biti organizirana na takav način da cijeloj društvenoj zajednici daje mogućnosti za razvijanje društvenih i životnih navika.

„Najviše ćemo se približiti istini ako pojavu i razvoj cjelodnevne organizacije osnovnih škola, tj. produžavanje školskog radnog dana, vežemo uz kumulativno djelovanje svih navedenih razloga ne dajući ni jednome od njih ni isključivo ni dominantno značenje“ (Koraj, 1985., str. 6).

6. KURIKULUM

Postoje različite definicije kurikuluma, a u daljnjemu tekstu navedene su samo neke.

Milan Matijević kaže da je kurikulum „cjelovit tijek u kojem se u logičkom slijedu i stalnoj i dinamičnoj isprepletenosti javljaju ciljevi, sadržaji, metode, mediji i strategije te evaluacije u vrlo raznolikim scenarijima i situacijama“ (Matijević, 2002, str. 22).

Christine Möller kaže: „Kurikulum je plan za sastavljanje i odvijanje nastavnih jedinica. Takav plan mora sadržavati iskaze o ciljevima učenja, organizaciji i kontroli učenja te služi učiteljima i učenicima za optimalno ostvarivanje učenja“ (Möller, 1994, str. 79).

Meyer ističe da je kurikulum obrazloženi sklop odluka o ciljevima, sadržajima, metodama i organizaciji učenja odnosno poučavanja“ (Meyer, 2002, str. 17).

Možemo zaključiti da je mnogo različitih definicija kurikuluma. Međutim, većina kaže da više elemenata čini kurikulum, a to su: zadatci, sadržaji i ciljevi učenja, organizacija i tehnologija učenja i poučavanja te vrednovanje učenikovih postignuća (Cindrić i sur., 2016).

6.1. Kurikulum produženog boravka

Prema pravilniku o organizaciji i provedbi produženog boravka u osnovnoj školi, organizacija produženog boravka propisana je školskim kurikulumom.

„Kurikulum produženog boravka podrazumijeva opsežno planiranje, ustroj i provjeravanje slobodnog organiziranog vremena učenika te djelovanje s obzirom na odgovarajuće ciljeve tog slobodnog vremena, ali i ciljeve ostalih dviju aktivnosti: pravilne prehrane učenika i procesa učenja te kontrole postignuća prema globalno postavljenim ciljevima škole i pretpostavkama za provedbu procesa“ (Tucman, 2011, str. 42).

Kurikulum produženog boravka temelj je za kvalitetno provođenje vremena u produženom boravku, no kako bi se ostvario kvalitetan rad u produženom boravku, vrlo je važno kvalitetno programirati slobodno organizirano vrijeme tj. uzeti u obzir činjenice o kojima ovisi funkcija slobodno ustrojenog vremena (Tucman, 2011). „Te činjenice obuhvaćaju učenikovo znanje, njihovu emocionalnu pripremljenost za nastavu i produženi boravak, njihove interese i sposobnosti, stupanj njihove socijalne zrelosti te spremnost roditelja za suradnju“ (Tucman, 2011, str. 43). Sve te činjenice temelj su za izradu kurikuluma. Valja napomenuti kako se

učitelji/učiteljice ne mogu kvalitetno pripremiti za provođenje programa produženog boravka bez kurikuluma. Tucman (2011) navodi kako kurikulum produženog boravka obuhvaća tri programska područja:

1. jezično i kulturno-umjetničko
2. radno-tehničko
3. športsko-rekreacijsko područje

Svako od navedenih područja ima razne cjeline. Zadatak je učitelja/učiteljice razraditi te cjeline na sadržaje koji su prilagođeni učenicima s obzirom na njihove kognitivne sposobnosti, interese, znanje i emocionalnu pripremljenost. Sva navedena područja usmjerena na ispunjavanje odgovarajućih ciljeva postavljena su unutar Nacionalnog okvirnog kurikuluma. Tako iz tih ciljeva proizlaze i ciljevi programa produženog boravka. „Ciljevi odgoja i obrazovanja su kriteriji koji utječu na organizaciju, sadržaj i karakter pedagoškog procesa u nastavi“ (Pivac, 1995, str. 147).

6.2. Godišnji izvedbeni kurikulum produženog boravka

Godišnji izvedbeni kurikulum produženog boravka izrađuje učitelj koji radi u produženom boravku. Izrađuje ga u suradnji sa stručnim suradnicima škole i učiteljima učenika koji su uključeni u produženi boravak. Okvirno se utvrđuje vrijeme za dežurstvo, učenje, ponavljanje i uvježbavanje, pisanje domaćih zadaća, odmor učenika te ostale aktivnosti koje će se provesti tijekom školske godine. Godišnjim izvedbenim kurikulumom produženoga boravka utvrđuju se:

1. ishodi učenja i izrade domaćih zadaća kao nastavak rada na ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda svih predmeta te međupredmetnih tema i područja kurikuluma koje učenik treba usvojiti;
2. ciljevi i očekivani ishodi te preporuke za ostvarivanje aktivnosti koje će se s učenicima provoditi u organizirano vrijeme u skladu s njihovim interesima i potrebama;
3. ciljevi, očekivani ishodi, plan realizacije te preporuke za ostvarivanje aktivnosti iz sportskog, prirodoslovno-matematičkog ili umjetničkog područja koje će se s učenicima provoditi za vrijeme odmora za učenike (Pravilnik o organizaciji i provedbi produženog boravka u osnovnoj školi: „Narodne novine“ 62/2019; članak 6.).

„Osnovna škola, svojim položajem, tradicijom, namjenom i karakterom pedagoškog procesa pruža prilike za koncipiranje vanjske i unutarnje organizacije kao prepoznatljive i originalne odgojno-obrazovne zajednice. Time se otkrivaju, potiču i projektiraju neobično velike mogućnosti odgoja i obrazovanja, ali i afirmira odgovornost škole za svoj vlastiti razvoj“ (Pivac, 1995, str. 88).

6.3. Obveze škole i osnivača

Ona škola u kojoj će se organizirati produženi boravak, obvezna je osnivaču dostaviti zahtjev za provođenje produženog boravka uz koji je potrebno priložiti: podatke o broju učenika prijavljenih za produženi boravak, podatke o broju planiranih odgojno-obrazovnih skupina produženoga boravka, dokaze o ispunjavanju uvjeta za provedbu produženoga boravka te druge podatke ili dokaze koje osnivač može tražiti. Na temelju dostavljenih podataka, osnivač donosi odluku o kriterijima za uključivanje u produženi boravak, određuje cijenu boravka te broj odgojno-obrazovnih skupina produženog boravka. Škola koja uvodi produženi boravak dužna je zatražiti odobrenje ministarstva nadležnog za obrazovanje te priložiti suglasnost osnivača i prikupljenu dokumentaciju (Pravilnik o organizaciji i provedbi produženog boravka u osnovnoj školi: „Narodne novine“ 62/2019; članak 4.).

6.4. Planiranje i programiranje u produženom boravku

„Kada govorimo o planiranju i programiranju odgoja i obrazovanja u školama, mislimo na konkretiziranje ciljeva nacionalnoga i strukovnoga kurikulumu za učenike neke konkretne škole. To podrazumijeva izbor i konkretizaciju sadržaja i aktivnosti te plan njihova ostvarivanja“ (Matijević i Radovanović, 2011, str. 32).

Program se produženog boravka sadržajno ugrubo može podijeliti na dva segmenta: vrijeme za učenje i slobodno vrijeme. Govorimo li o programiranju, tada možemo govoriti iz dvije perspektive: obrazovno-odgojne i odgojno-obrazovne (Lovrentjev, 2005a). Planiranje i programiranje u produženom vremenu podrazumijeva planiranje i programiranje vremena za učenje i slobodnog vremena učenika. Ranogajec (1979) kaže kako treba naglasiti odgojnu vrijednost slobodnog vremena u školi s produženim boravkom. „Ono omogućuje djeci radostan život, igru, zdravu razonodu i raznovrsne aktivnosti“ (Ranogajec, 1979, str. 11). Prilikom planiranja i programiranja moramo paziti na stupanj učenikova znanja, učenikove potrebe i

interese, socijalnu i emocionalnu zrelost. Kako bismo što bolje proveli planiranje i programiranje u produženom boravku, neizbježna je suradnja učitelja/učiteljice razredne nastave i učitelja/učiteljice u produženom boravku. Oni u zajedničkoj suradnji dogovaraju koji će nastavni sadržaj obraditi u pojedinom mjesecu, a prema tome učitelj/učiteljica u produženom boravku samostalno određuje metode rada kojima će rješavati zadaće (Tucman, 2011). „Zbog specifičnosti rada u produženom boravku učitelj/ica u boravku ne može izraditi plan rada za vrijeme posvećeno učenju“ (Tucman, 2011, str. 33). Lovrentjev (2005a) kaže da je timski rad učitelja/učiteljice razredne nastave i učitelja/učiteljice u produženom boravku nužan jer kako kaže, „dviije različite osobe utječu na istu djecu, stoga je dogovor i zajedničko planiranje jedini oblik rada koji donosi dobre rezultate“ (Lovrentjev, 2005a).

Programiranje sadržaja i planiranje dnevnog rasporeda aktivnosti izrađuje učitelj/učiteljica s obzirom na psihofizičke mogućnosti učenika. Vrlo je važno da se učenici upoznaju sa sadržajima i aktivnostima koje ih tijekom dana čekaju, stoga učitelj/učiteljica na početku radnog dana ima kratki sastanak s učenicima na kojem im predlaže planirani dnevni raspored rada (Lovrentjev, 2005b).

Što se tiče planiranja i programiranja slobodnog vremena u produženom boravku, tu učitelj/učiteljica ima potpunu slobodu. „Suradnja nastaje kada svi kontroliraju onoga koga mogu – naime, sebe – i sav svoj trud uložen u nalaženje rješenja, a istodobno dopuštaju da i drugačiji čine isto“ (Anderson i Gossen, 1996, str. 130). Tucman navodi kako za to područje ne postoji propisan program te da program slobodnog vremena uvelike ovisi o samoj kreativnosti učitelja/učiteljice. Što je učitelj/učiteljica kreativnija, program slobodnog vremena bit će učenicima zanimljiviji, a samim time i provedeno vrijeme u produženom boravku. Samo ozračje produženog boravka ovisi o tome koliko su se učitelji/učiteljice spremne dati u samu organizaciju vremena u produženom boravku. Morate priznati da nije isto dati učenicima svaki dan u isto vrijeme loptu i pustiti ih neka se igraju ili pak kada učenici svaki dan imaju neku drugu aktivnost. Naravno, učenici će povremeno htjeti tri dana zaredom igrati istu igru ili provoditi istu aktivnost, što je u redu jer je to samo potvrda da je aktivnost učenicima zanimljiva. Učenik se u produženom boravku mora osjećati sretan i zadovoljan, a ne imati *grč u želucu* jer mora još nekoliko sati ostati u školi. Učinimo da učenici uživaju u školi.

Lovrentjev (2005a) navodi neke od važnih parametara za programiranje rada u produženom boravku:

- emocionalna pripremljenost učenika za školu

- temeljno operativno znanje i individualni interesi
- stupanj socijalne zrelosti učenika i socijalna kohezija razreda
- uvježbanost praktičnih sposobnosti i moguća odstupanja od prosjeka
- stupanj odgovornosti učenika prema obavezama
- spremnost roditelja na suradnju i njihova suodgovornost.

Učitelj/učiteljica koja radi u produženom boravku najbolje poznaje razred te će s obzirom na sposobnosti, vještine, želje i potrebe učenika prilagoditi aktivnosti. „Emocionalna struktura razreda od velikog je, gotovo presudnog, značaja za programiranje“ (Lovrentjev, 2005a, str. 142). Treba napomenuti kako je spremnost roditelja na suradnju od velike važnosti u planiranju jer kada roditelji surađuju s učiteljem, učitelj će lakše pripremiti različite aktivnosti za učenike jer ipak je roditelj taj koji najbolje poznaje svoje dijete. „Roditelji i nastavnici stvaraju partnerski odnos radi praćenja i poticanja napredovanja svakoga djeteta, odnosno učenika“ (Matijević i Radovanović, 20011, str. 305).

Lovrentjev (2005a) navodi kako o planiranju rada produženog boravka treba razmišljati s obzirom na:

- planiranje odgojno-obrazovnih područja i njihovih cjelina
- planiranje sadržaja unutar cjelina
- planiranje ciljeva koji se žele postići
- odabir metoda i socijalnih oblika rada
- odabir postupaka, nastavnih sredstava te izvora znanja
- planiranje sati za pojedina područja, cjeline i aktivnosti
- mogućnost korelacije s nastavnim predmetima.

Učitelj/učiteljica se za rad u produženom boravku priprema u tri etape: izradom godišnjeg plana, izvedbenog/mjesečnog plana te izradom operativnog (dnevnog ili tjednog) plana. U daljnjem tekstu detaljnije je objašnjena svaka od navedenih etapa.

6.4.1. Godišnje planiranje

Po obliku, godišnje je planiranje grubo planiranje. Govorimo li o tipu složenosti, ono je jednostavnije, a po namjeni je planiranje za formalno (Lovrentjev, 2005a). Na početku školske godine piše se godišnji plan rada koji se izrađuje na temelju nastavnog plana i programa,

regionalnih sadržaja i programa rada same škole. Godišnji plan rada obuhvaća programska područja, cjeline i njihove ciljeve. Godišnji plan slobodnog organiziranog vremena vrlo se malo razlikuje od razreda do razreda s obzirom na specifičnost rada u produženom boravku te je u cjelini jednak (Tucman, 2011).

6.4.2. Mjesečno planiranje

Mjesečno planiranje odnosi se na izradu izvedbenog (mjesečnog) plana koji se izrađuje na temelju godišnjeg plana i po svojem obliku procesno planiranje jer se u njega unose sadržaji programskih područja, specificirani ciljevi i metode rada. Spada u složeno planiranje jer svaki učitelj mora odabrati odgovarajuće sadržaje, odrediti ciljeve koje želi postići u razredu te mora odabrati metode koje će koristiti u pojedinim aktivnostima (Lovrentjev, 2005a). U izvedbeni (mjesečni) plan učitelji/učiteljice unose korelacije među predmetima i određene napomene (Tucman, 2011). Lovrentjev (2005a) kaže da je izvedbeni (mjesečni) plan s obzirom na namjenu planiranje za sebe, za učenike i za roditelje jer podrazumijeva i dogovor s roditeljima (npr. njihovo uključivanje, pribavljanje potrebnog materijala, njihov pristanak itd.) i dogovor s učenicima (najava aktivnosti, dogovaranje, planiranje vremena za provedbu neke aktivnosti itd.).

6.4.3. Dnevno ili tjedno planiranje

Dnevno ili tjedno planiranje odnosi se na izradu operativnog plana koji može biti dnevni ili tjedni plan u kojem su razrađene aktivnosti, metode rada, socijalni oblici rada i potrebna nastavna sredstva i pomagala, sve u svrhu kako bi se lakše provele aktivnosti (Tucman, 2011; Lovrentjev, 2005a). Ovo planiranje također spada u složeno planiranje. „Po namjeni ono je najčešće planiranje za sebe i učenike, a ponekad i za roditelje, jer i njih treba obavijestiti o nekim aktivnostima i zajednički s njima ih provesti“ (Lovrentjev, 2005a).

6.5. Organizacija produženog boravka

Prema pravilniku o organizaciji i provedbi produženog boravka u osnovnoj školi, produženi je boravak poseban oblik odgojno-obrazovnog rada koji se organizira za učenike izvan redovite nastave. Može se izvoditi u vrijeme odmora za učenike. Organizacija produženog boravka propisuje se godišnjim planom i programom te školskim kurikulumom. Za organizaciju i način provedbe programa produženog boravka nadležan je osnivač škole (Pravilnik o organizaciji i provedbi produženog boravka u osnovnoj školi: „Narodne novine“ 62/2019).

„Kvalitetno obrazovanje je jedini odgovor na probleme naših škola“ (Glasser, 2005). Organizacija škole uvjet je za kvalitetno obrazovanje jer „pravilna izmjena nastave, učenja i slobodnog vremena, utječe na unapređivanje cjelokupnog rada škole, a time i na kvalitetniji razvoj učenika“ (Vučak, 1995, str. 55). „Pitanje organizacije života i rada u školi jedno je od ključnih pitanja pedagogije suvremene škole i vodi k svojevrsnom osamostaljivanju dijela pedagogije koji obuhvaća problematiku života škole“ (Puževski, 2002).

„Kad se u školi s proširenom djelatnošću počinje voditi organizirana briga i o izvannastavnom savladavanju nastavnih obveza (kako to običajno kratko nazivamo: o učenju, a radi se o aktivnostima pripremanja za nastavu i drugim poslovima vezanim za nastavni i školski rad, a ne samo izvršavanju zadataka nakon održane nastave) i dio učenika uči, obavlja gotovo sve svoje školske obveze živeći u školi, te se tu hrani, zabavlja i provodi dio slobodnog vremena – govorimo o osnovnoj školi s produženim boravkom“ (Puževski, 2002, str. 137).

Prema Državnom pedagoškom standardu Republike Hrvatske produženi je boravak organizirani boravak djece u školi nakon redovite, obvezne nastave i školskih aktivnosti, s prehranom. Oblik je odgojno-obrazovnog rada namijenjen učenicima razredne nastave te se organizira za najmanje 14 učenika, a u pravilu za njih 20.

Radni dan škole s produženim boravkom dijeli se na dva dijela. U jednoj polovici dana organiziraju se aktivnosti programskog djelovanja škole, a u drugoj polovici dana teku i izvode se sadržaji produženog boravka. (Puževski, 2002) Učenici su na nastavi u jednoj smjeni, a u odjeljenjima produženog boravka u drugoj smjeni. U produženom boravku aktivnosti su uvijek organizirane u suprotnoj smjeni od nastave, što znači da se, ako učenici imaju nastavu u jutarnjoj smjeni, aktivnosti produženog boravka organiziraju nakon nastave, a ukoliko su učenici na nastavi u popodnevnoj smjeni, aktivnosti u produženom boravku organiziraju se u jutarnjoj smjeni. Odjeljenje produženog boravka sastoji se od učenika različitih odjeljenja i razreda. Po sastavu skupine mogu biti *kombinirane ili heterogene* i *čiste ili homogene*. Kombinirane ili heterogene skupine sastavljene su od učenika različitih razreda, dok su čiste ili

homogene skupine sastavljene od učenika jednog ili više paralelnih odjeljenja (Tucman, 2011). U odjeljenjima produženog boravka učenici izvršavaju svoje izvannastavne aktivnosti: uče, pišu domaću zadaću, odnosno pripremaju se za nastavu, ali i provode dio svog slobodnog vremena. Najčešće u produženom boravku ostaju učenici o kojima se nema tko brinuti nakon što završi nastava, a to su najčešće djeca čija su oba roditelja zaposlena.

6.5.1. Organizacijski oblici produženog boravka

Razlikujemo tri organizacijska oblika produženog boravka, a to su: *produženi boravak sa stalnim skupinama*, *djelomični produženi boravak* i *povremeni boravak* koji su u daljnjem tekstu opisani (Tucman, 2011).

6.5.2. Produženi boravak sa stalnim skupinama

Produženi boravak sa stalnim skupinama učenika podrazumijeva rad u kojemu su učenici u jednoj smjeni na nastavi, a u drugoj u odjeljenju produženog boravka gdje izvršavaju svoje izvannastavne aktivnosti i to se odvija pet dana u tjednu (Tucman, 2011). „Organizaciju, artikulaciju radnog tjedna valja postaviti tako da se zasniva i prati rast radnih sposobnosti učenika i ritmički tok njihovih bioloških i psihičkih funkcija“ (Puževski, 2002, str. 136).

6.5.3. Djelomični produženi boravak

Kada govorimo o djelomičnom produženom boravku, ponajprije se radi o organizacijskim i sadržajnim rješenjima za učenike putnike. S obzirom na to da učenici putnici sve više vremena provode u školi, škola se za njih mora pobrinuti (Tucman, 2011). „Za njih se organiziraju *punktovi* prikupljanja (posebno u zimskim mjesecima) u mjestima iz kojih polaze u školu, prihvata u školi prije početka nastave, te boravak poslije završene nastave do vremena povratka kućama“ (Puževski, 2002, str. 138). Za učenike putnike škola je već ujutro od 7 sati otvorena, a ponekad i ranije. Vrijeme učenika do 7 sati obično se posebno ne organizira. Vrijeme od 7 sati do početka nastave vrijeme je igre, čitanja, razgovora, dogovaranja,

individualnog pripremanja za nastavu, doručka, tjelesnog vježbanja, odnosno to je vrijeme slobodnog izbora, angažiranja i inicijative (Puževski, 2002). Nakon toga, slijedi vrijeme predviđeno za nastavu. Nakon završetka nastave učenici do povratka kućama provode vrijeme u školi. To vrijeme sastoji se od vremena za odmor i prehranu, vremena za individualan rad na zadacima i učenje uz organizacijsku pomoć te vremena za slobodne aktivnosti. Bitno je da učenici ne budu *istjerani* iz škole (Puževski, 2002).

6.5.4. Povremeni produženi boravak

Povremeni produženi boravak odnosi se na to da se uz stalne skupine javljaju i fakultativne skupine, i to na osnovi samoorganiziranja učenika, koje ne rade svakodnevno, nego ponekad rade po potrebi. „Učenik dolazi na učenje ako osjeća i ima za to potrebu i to želi, ili ako su se tako dogovorili u razrednoj zajednici, te mora doći“ (Puževski, 2002, str. 138). Učenici mogu raditi samostalno ili uz pomoć učitelja.

6.6. Aktivnosti u produženom boravku

Produženi boravak temelji se na sastavnicama koje se svakodnevno provode. Te sastavnice obuhvaćaju vrijeme za učenje i odmor, vrijeme za prehranu te slobodno vrijeme. „Produženi boravak znači programski obogaćeni život škole u kojem ima obaveznih sadržaja, uz nastavu učenja, zatim izbornih programa i vremena za slobodni društveni život učenika“ (Strugar, 2011, str. 55).

Lovrentjev (2005a) navodi neke sastavnice za dobru organizaciju odgojnih funkcija u produženom boravku: razvijanje radnih navika učenika, razvijanje kulture ponašanja, razvijanje higijenskih navika učenika, razvijanje prosocijalnog ponašanja, razvijanje vlastitih interesa učenika, razvijanje sposobnosti komunikacije, razvijanje ekološki prihvatljivog ponašanja, razvijanje osjećaja uspješnosti i sposobnosti nošenja s neuspjehom, razvijanje emocija; doživljaj i emocionalna kontrola.

U daljnjem tekstu navedeni su prijedlozi organizacije jednog radnog dana koje iznosi Lovrentjev (2005b, str. 29):

Prvi sat

Prvih 15 minuta predviđeno je za slobodno vrijeme učenika koje uključuje aktivnosti po slobodnom izboru kao što su: čitanje, igre, razgovor. Idućih 10 do 15 minuta predviđeno je za dnevni plan rada, odnosno sastanak na kojem se iznose određene novosti te dogovor učenika i učitelja o aktivnostima koje će se provesti tijekom dana. Posljednjih 15 do 20 minuta predviđeno je za razgovor o tjednim aktivnostima.

Drugi sat

U drugome satu 30 do 45 minuta predviđeno je za učenje, odnosno pisanje domaće zadaće i obavljanje ostalih obrazovnih aktivnosti.

Treći sat

Treći sat predviđen je za ručak. Učenici se prvih 10 minuta spremaju za odlazak na ručak, što uključuje pranje ruku. Ručak traje 30 minuta.

Četvrti sat

Prvih 15 minuta četvrtog sata predviđeno je za odmaranje, što uključuje slušanje neke priče, glazbe..., dok je ostalih 45 minuta namijenjeno za učenje.

Peti sat

Prvih 15 do 20 minuta petog sata namijenjeno je za projektna istraživanja, odgojne aktivnosti ili neki proizvodni rad. Sljedećih 30 minuta predviđeno je za slobodno vrijeme, dok je zadnjih 10 minuta za pospremanje radnoga mjesta i učionice.

7. ULOGA UČITELJA U PRODUŽENOM BORAVKU

Pored roditelja, učitelj je bitan faktor u motivaciji učenika tijekom njegova obrazovanja. Vanek, Maras i Karabin (2021) navode da je dobar učitelj spoj različitih osobina poput mudrosti, upornosti, humanosti te kompetencija kao što su: uspješno upravljanje razredom, prepoznavanje važnosti motivacije te ostvarivanje pozitivnog odnosa s učenicima, ali i roditeljima. Prisjetimo se svoje prve učiteljice ili učitelja. To je jedna od rijetkih osoba koju ćemo pamtiti cijeli život. „To je osoba od koje često očekujemo da u određenim situacijama zamijeni roditelja, psihologa, sociologa, defektologa, glumca, pjevača, plesača, slikara, sportaša i još mnogo toga ako to situacija od njega traži“ (Vanek i sur. 2021, str. 350). Ne kaže se uzalud da je biti učitelj poziv jer biti učitelj je izazovno. „Od učitelja današnjice očekuje se poznavanje i primjena nastavnih strategija učenja i poučavanja, participacija u izgradnji kvalitetnih škola te odgoj i obrazovanje učenika za tržište rada“ (Vanek i sur. 2021, str. 350). Prema European Commission (2019) dobar učitelj mora imati sljedeće kompetencije: kompetencija pismenosti, kompetencija višejezičnosti, digitalna kompetencija, matematička kompetencija, kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu, kompetencija kulturne svijesti i izražavanja, osobna i socijalna kompetencija, kompetencija učenja kako učiti te kompetencija građanstva i poduzetnička kompetencija. Kompetencije, znanja i vještine učitelja vidljive su u djelatnosti poučavanja. Zadaća je učitelja motivirati učenike, bodriti ih, biti im oslonac, poticati ih i pružati im pomoć. Učitelj iz učenika mora izvući ono najbolje. On priprema učenika za život i nismo ni svjesni koliko veliku ulogu ima u životu učenika. Vanek, Maras i Karabin (2021) navode kako je važno da je učitelj kreativan, ima smisao za humor, da je dostupan i nakon nastavnog sata kako bi učenicima pružio mogućnost razgovora o pitanjima i mogućim nejasnoćama koje imaju.

Učitelj je taj koji vodi učenike kroz sve aktivnosti u produženom boravku i samim time ima veliku ulogu. On je nositelj odgojno-obrazovnog procesa. Za učitelje u produženom boravku važna je kvalitetna suradnja s učiteljima razredne nastave, ali i s učenicima. Možemo reći da su učitelji u produženom boravku učenicima zamjena za roditelje jer učenici pored učenja imaju i slobodno vrijeme koje provode s učiteljem/učiteljicom koja radi u produženom boravku. Većinu svog vremena učenici provedu u školi, bilo na redovnoj nastavi ili u produženom boravku. Uloga učitelja nije samo da obrazuje učenike, nego da ih i odgaja. Kada govorimo o ulozi učitelja u produženom boravku, moramo znati da učenici u produženi boravak dolaze umorni i žele se odmoriti od nastave. Zadatak je učitelja da organizira kvalitetno vrijeme

u produženom boravku na zadovoljstvo učenika, ali mora paziti i na to da kod svakog učenika razvije njegove individualne sposobnosti. Jer „osnovnom školom ostvaruje se osnova odgoja i obrazovanja, realizirajući mnoge ciljeve i zadatke kojima se u racionalnoj organizaciji probranim, biranim sadržajima utemeljuje razvoj ličnosti na psihološkim, pedagoškim, sociološkim i filozofskim spoznajama i kulturno-civilizacijskom naslijeđu“ (Pivac, 1995, str. 64). Tucman (2011) navodi kako će učiteljima koji rade u produženom boravku od veće pomoći biti znanje iz didaktike, pedagogije i psihologije nego iz metodika jer je u produženom boravku naglasak na stvaranje socijalnih odnosa. Prvenstveno je odgovornost učitelja u produženom boravku na odgojnim segmentima. Produženi boravak obuhvaća široko područje sadržaja i aktivnosti koje učitelj treba ostvariti. Za ostvarivanje mogućnosti su brojne i tu dolazi do izražaja učiteljeva kreativnost.

Veoma je važna suradnja učitelja razredne nastave s učiteljem u produženom boravku jer dva učitelja odgajaju i uče istu djecu, iste učenike. Što je suradnja između učitelja bolja, to je i vrijeme u produženom boravku kvalitetnije. Oni moraju na najbolji način pružiti učenicima sve što im je potrebno za njihov psihofizički razvoj. Doutlik (2011) navodi da učitelji u produženom boravku imaju više vremena raditi individualno s učenicima i samim time mogu neke dijelove u procesu učenja prilagoditi sposobnostima učenika.

Kako učitelji redovne nastave, tako i učitelji u produženom boravku moraju svakodnevno izvršavati svoje obveze. Dužni su planirati rad u produženom boravku, što podrazumijeva pisanje dnevne, mjesečne i godišnje pripreme. Tucan (2011) ističe da iako učitelji u produženom boravku imaju više mogućnosti te više slobode u izvedbi aktivnosti od učitelja redovne nastave, imaju i veliku odgovornost. Na samome kraju, važno je naglasiti da svaki učitelj, bez obzira na to radio u redovnoj nastavi ili u produženom boravku, mora znati prilagoditi sadržaje i aktivnosti dobi učenika kako bi poticao psihofizički razvoj učenika. „Organizacijske vještine učitelja odražavaju se na uspjeh učenika u školi pri čemu učiteljeva bolja organizacija vremena provedenog u školi doprinosi boljem školskom uspjehu učenika“ (Vanek i sur. 2021, str. 350).

Lovrentjev (2005b) smatra da rad u produženom boravku marginaliziraju roditelji, učitelji redovne nastave, ravnatelji, pa čak i učitelji koji rade u produženom boravku. Roditelji na produženi boravak gledaju samo kao na prostor za zbrinjavanje njihova djeteta dok oni rade te ne uvažavaju učitelje u produženom boravku jer oni ne ocjenjuju učenike (Doutlik, 2011). Ova je činjenica zabrinjavajuća jer bi roditelji trebali shvatiti da su učitelji u produženom boravku ti koji odgajaju njihovu djecu. Također, treba staviti naglasak na to da su učitelji

kompetentni za odgoj djece i samim time roditelji bi trebali imati više povjerenja u učitelje u produženom boravku kao i u učitelje koji rade u redovnoj nastavi.

„Učitelj mora ovladati svijetom djece i odraslih kako se ne bi zanemarivao naobrazbeni učinak djece“ (Cindrić, 1995, str. 113).

8. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Ovaj diplomski rad pisan na temu *Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole* temelji se na teorijskom metodološkom pristupu analize postojećih teorija i znanstveno-stručne literature te empirijskom, neeksperimentalnom i transverzalnom istraživanju. Provedeno je istraživanje kombinacija kvalitativnog i kvantitativnog pristupa (Anderson, 2005; Cohen, Manion i Morrison, 2007; Creswell, 2012; Dubovicki i Topolovčan, 2020a; Dubovicki i Topolovčan, 2020b; Dubovicki i Topolovčan, 2021; Dubovicki i Velki, 2022; Gorard i Taylor, 2004; Matijević i Topolovčan, 2017; Ridley, 2012; Topolovčan, 2016, 2017, 2020; Walford 2003).

8.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je saznati opći stav roditelja učenika o produženom boravku u osnovnoj školi koja nema organiziran produženi boravak te dobiti podatak koliko je osnovnoj školi bez produženog boravka potreban produženi boravak.

8.2. Problemi istraživanja

Na temelju postavljenog cilja izneseni su problemi istraživanja:

Problem 1: Postoji li statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole o produženom boravku s obzirom na spol?

Problem 2: Postoji li statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole o produženom boravku s obzirom na dob?

Problem 3: Postoji li statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole o produženom boravku s obzirom na stupanj obrazovanja?

Problem 4: Postoji li statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole o produženom boravku s obzirom na razred učenika?

8.3. Hipoteze istraživanja

Na temelju gore navedenih problema, postavljene su sljedeće hipoteze:

Hipoteza 1: Ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na spol.

Hipoteza 2: Ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob.

Hipoteza 3: Ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na stupanj obrazovanja.

Hipoteza 4: Ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na razred učenika.

8.4. Uzorak

Istraživanje je provedeno u jednoj seoskoj osnovnoj školi u Republici Hrvatskoj koja nema organiziran produženi boravak. Ispitanici su bili roditelji učenika razredne nastave osnovne škole. Uzorak čini 57 roditelja (N=57). U istraživanju je sudjelovalo 41 (71,9 %) ispitanika ženskog spola i 16 (28,1 %) ispitanika muškog spola. Najmlađi ispitanik ima 20 godina, dok najstariji ima 50 godina. Najviše ispitanika ima 33 i 38 godina. Po 6 (10,5 %) ispitanika 33 godine i 36 godina. Od ukupnog broja ispitanika, 5 (8,8 %) ispitanika ima 40 godina, 4 (7,0 %) ispitanika 34 godine, 4 (7,0 %) ispitanika 39 godina, 4 (7,0 %) ispitanika 41 godinu te 4 (7,0 %) ispitanika 43 godine. Po 3 (5,3 %) ispitanika imaju 30 godina i 31 godinu. Od ukupnog broja ispitanika, 2 (3,5 %) ispitanika imaju 27 godina, 2 (3,5 %) ispitanika imaju 42 godine te 2 (3,5 %) ispitanika imaju 47 godina. Po jedan ispitanik, što čini 1,8 % od ukupnog broja ispitanika, ima: 20 godina, 26 godina, 49 i 50 godina. S obzirom na stupanj obrazovanja, završenu osnovnu školu ima 6 ispitanika (10,5 %), završenu srednju školu 43 (75,4 %) ispitanika, završen preddiplomski studij 3 (5,3 %) ispitanika i završen diplomski studij 5 (8,8 %) ispitanika, dok poslijediplomski studij nema nitko od ispitanika. Ukupan broj ispitanika (N=57) zajedno ima 67 učenika u osnovnoj školi razredne nastave: u prvome razredu 20 (35,1 %) učenika, u drugome 12 (21,2 %) učenika, u trećem 19 (33,3 %) učenika te u četvrtom razredu 16 (28,1 %) učenika.

8.5. Instrument

Za provedbu ovoga istraživanja sastavljen je anketni upitnik (Prilog 1.) koji se sastoji od dva dijela. U prvome dijelu upitnika podaci koje je bilo potrebno upisati odnose se na sociodemografska obilježja ispitanika. Sociodemografska pitanja odnose se na spol ispitanika (*ženski/muški*), broj godina ispitanika, stupanj obrazovanja (*završena osnovna škola, završena srednja škola, završen preddiplomski studij, završen diplomski studij te završen poslijediplomski studij*) i razred koji dijete pohađa (*1. razred, 2. razred, 3. razred i 4. razred*). Drugi dio anketnog upitnika sastoji se također od dva dijela. U prvome dijelu drugoga dijela anketnog upitnika željelo se saznati sljedeće: u 1. pitanju asocijacije na pojam *produženi boravak*, u 2. pitanju gdje su ispitanici čuli za pojam *produženi boravak*, u 3. pitanju bi li ispitanici upisali dijete u produženi boravak, 4. pitanje odnosilo se na razloge zašto bi roditelji upisali dijete u produženi boravak, dok se 5. pitanje odnosi na razloge zašto ne bi upisali svoje dijete u produženi boravak, a 6., 7. i 8. pitanje odnosi se na pohađanje instrukcija te mišljenje roditelja o tome bi li uvođenje produženog boravka smanjilo potrebu za odlazak učenika na instrukcije. U 9. pitanju od ispitanika se tražilo da zaokruže bi li radije da u školi postoji mogućnost produženog boravka ili cjelodnevne nastave. Ovdje je bilo ponuđeno *ni jedno* kao jedan od odgovora. U drugome dijelu upitnika roditelji su svoje mišljenje o produženom boravku učenika razredne nastave osnovne škole procjenjivali na Likertovoj skali. Likertova skala sastojala se od 5 stupnjeva (*1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – neodlučan, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem*) te 7 pitanja.

8.6. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno u razdoblju od 5. veljače do 12. veljače 2024. godine. Ispitanike je ravnateljica zamolila da ispune anketni upitnik. Anketni upitnik bio je u fizičkom obliku donesen u školu te su učiteljice razredne nastave anketne upitnike podijelile učenicima, a učenici su ih dali svojim roditeljima, a kad su ih roditelji ispunili, učenici su popunjeni anketni upitnik predali učiteljici. Rok za popunjavanje anketnog upitnika bio je tjedan dana.

8.7. Obrada podataka

Za utvrđivanje postoji li ili ne postoji statistički značajna razlika za analizu prve hipoteze korišten je *Mann-Whitney U Test*, dok je za utvrđivanje postoji li ili ne postoji statistički značajna razlika za analizu druge, treće i četvrte hipoteze korišten *Kruskal-Wallis H Test*.

9. REZULTATI

Tablica 1. Prikaz deskriptivnih podataka (N=57)

SPOL ISPITANIKA		
	<i>f</i>	%
ženski	41	71,9 %
muški	16	28,1 %
N	57	100 %
DOB ISPITANIKA		
	<i>f</i>	%
20	1	1,8 %
26	1	1,8 %
27	2	3,5 %
29	1	1,8 %
30	3	5,3 %
31	3	5,3 %
32	1	1,8 %
33	6	10,5 %
34	4	7,0 %
35	3	5,3 %
36	1	1,8 %
37	2	3,5 %
38	6	10,5 %
39	4	7,0 %
40	5	8,8 %
41	4	7,0 %
42	2	3,5 %
43	4	7,0 %
47	2	3,5 %
49	1	1,8 %

50	1	1,8 %
N	57	100 %
DOB ISPITANIKA_ kategorije		
	<i>f</i>	%
20-29	4	7,00 %
30-39	34	59,6 %
40-49	18	31,6 %
50-59	1	1,8 %
N	57	100 %
STUPANJ OBRAZOVANJA ISPITANIKA		
	<i>f</i>	%
završena osnovna škola	6	10,5 %
završena srednja škola	43	75,4 %
završen preddiplomski studij	3	5,3 %
završen diplomski studij	5	8,8 %
završen poslijediplomski studij	0	0 %
N	57	100 %
RAZRED UČENIKA		
	<i>f</i>	%
1. razred	20	35,1 %
2. razred	12	21,2 %
3. razred	19	33,3 %
4. razred	16	28,1 %
ukupan broj učenika	67	100 %

U tablici 1. prikazani su deskriptivni podatci (N=57) vezani za spol i dob ispitanika, stupanj obrazovanja ispitanika te razred učenika.

Tablica 2. Prikaz deskriptivnih podataka Likertova skala (N=57)

Voljela/volio bih da škola u koju moje dijete ide ima produženi boravak.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	13	22,8 %
2 – ne slažem se	3	5,3 %
3 – neodlučan	9	15,8 %
4 – slažem se	11	19,3 %
5 – u potpunosti se slažem	21	36,8 %
N	57	100 %
S obzirom na ubrzan način života, smatram da je nužno da škola ima produženi boravak.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	10	17,5 %
2 – ne slažem se	11	19,3 %
3 – neodlučan	7	12,3 %
4 – slažem se	14	24,6 %
5 – u potpunosti se slažem	15	26,3 %
N	57	100 %
Učenicima je potreban produženi boravak.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	11	19,3 %
2 – ne slažem se	7	12,3 %
3 – neodlučan	11	19,3 %
4 – slažem se	16	28,1 %
5 – u potpunosti se slažem	12	21,1 %
N	57	100 %
Produženi je boravak važan za mene i moje dijete.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	13	22,8 %
2 – ne slažem se	7	12,3 %
3 – neodlučan	6	10,5 %
4 – slažem se	16	28,1 %

5 – u potpunosti se slažem	15	26,3 %
N	57	100 %
Produženi boravak ima više odgojnu nego obrazovnu ulogu.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	9	15,8 %
2 – ne slažem se	7	12,3 %
3 – neodlučan	16	28,1 %
4 – slažem se	14	24,6 %
5 – u potpunosti se slažem	11	19,3 %
N	57	100 %
U produženom boravku učitelj/ica može bolje upoznati moje dijete.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	7	12,3 %
2 – ne slažem se	4	7,0 %
3 – neodlučan	9	15,8 %
4 – slažem se	19	33,3 %
5 – u potpunosti se slažem	18	31,6 %
N	57	100 %
U produženom se boravku učitelj/ica može više i kvalitetnije posvetiti mojem djetetu.		
	<i>f</i>	%
1 – u potpunosti se ne slažem	6	10,5 %
2 – ne slažem se	4	7,0 %
3 – neodlučan	12	21,1 %
4 – slažem se	14	24,6 %
5 – u potpunosti se slažem	21	36,8 %
N	57	100 %

U tablici 2. prikazani su deskriptivni podatci Likertove skale s obzirom da broj ispitanika N=57.

Tablica 3. Prikaz odgovora ispitanika (asocijacije na pojam „produženi boravak“, razlozi za uvođenje produženog boravka, razlozi za neuvođenje produženog boravka)

RB. ISPITANIKA	3 RIJEČI ASOCIJACIJA NA PRODUŽENI BORAVAK	RAZLOZI ZA UVOĐENJE PRODUŽENOG BORAVKA	RAZLOZI ZA NEUVOĐENJE PRODUŽENOG BORAVKA
1	<i>druženje, zabava, opuštanje</i>	/	<i>Po produženom boravku dijete bi trebalo biti onda cijeli dan u školi. To dijete ne bi imalo vremena za svoju obitelj.</i>
2	<i>duži ostanak u školi, umor djece, veća odgovornost učitelja</i>	/	/
3	/	/	<i>Jer imam mogućnosti se više družiti i razgovarati.</i>
4	<i>učenje, druženje, zadovoljstvo</i>	<i>Moje dijete je završilo 1. i 2. razred u školi koja je išla u produženi boravak. Osim što se napišu sve zadaće i objasni im ono što ne razumiju, imaju vremena i za igru s vršnjacima te za boravak vani na zraku.</i>	/
5	<i>da bolje uči, da bude pažljiv</i>	<i>Ja bi svoje dijete upisala u produženi boravak radi toga da bolje nauči i da mu se pomaže za domaće zadaće.</i>	/
6	<i>učenje, pomoć, aktivnosti</i>	<i>Da se što bolje socijalizira, pripremi na daljnje</i>	/

		<i>obrazovanje. Da se što bolje snađe u pisanju zadaća i uvježbavanju naučenog.</i>	
7	/	/	/
8	/	/	<i>Zato što mislim da se stigne kod kuće i zato što mislim da opet sa produženim boravkom se ne bi sve napravilo.</i>
9	/	/	<i>Duži boravak u školi, manje vremena s roditeljima, manje slobodnog vremena, manje vremena za izvannastavne aktivnosti.</i>
10	/	<i>Zato što se dijete druži s prijateljima, uči, igra se i bavi se nekim sportom.</i>	/
11	<i>naporno, nepotrebno, komplicirano</i>	/	<i>Nema potrebe za dijete biti cijeli dan u školi, djeci treba slobodno vrijeme.</i>
12	/	/	/
13	<i>na dužu nastavu, na druženje, na sportske igre</i>	<i>Da bi se više učili.</i>	/
14	<i>dulja nastava, više zadaće, više učenja</i>	/	<i>Zato što smatram da to nije potrebno.</i>
15	/	/	/
16	<i>škola, zadaća, igra</i>	<i>Više slobodnog vremena provedenog s obitelji, radne navike pisanja zadaća i učenja, sigurno zbrinuto dijete za vrijeme kad su roditelji na poslu.</i>	/

17	<i>druženje, pomoć, sigurnost</i>	/	<i>Nepotrebno jer je uvijek netko kod kuće tko može biti s djetetom. Cijena boravka.</i>
18	<i>pisanje zadaće, druženje</i>	<i>Iz razloga što je moje dijete samo kod kuće kad smo suprug i ja na poslu pa ponekad zadaću i neke zadatke rješavamo preko telefona.</i>	/
19	<i>igranje, rješavanje zadaće, učenje</i>	<i>Zbog njih samih jer smatram da bi im to pomoglo u daljnjem školovanju.</i>	/
20	<i>učenje, bolje znanje, druženje</i>	<i>Da više uči i da bude bolja u učenju.</i>	/
21	<i>ručak, napisana zadaća, učenje</i>	<i>Upisala bi dijete zato što radim i dijete bi bilo u školi i obavilo sve zadatke.</i>	/
22	<i>premalo vremena provedenog s djecom, premalo vremena za izvanškolske aktivnosti</i>	/	<i>Smatram da dijete mora provoditi vrijeme i kod kuće sa svojim roditeljima, djeca imaju i izvanškolske aktivnosti na koje dok idu ionako su premalo kod kuće i jedva se vidimo!</i>
23	<i>domaća zadaća, odmor, ponavljanje gradiva</i>	/	<i>Premalo viđanje djeteta kad radim, dijete se ne može dovoljno opustiti, mogućnost pojavljivanja kontraefekta kod djeteta njegove volje za učenjem</i>
24	<i>više pažnje posvećeno djetetu, čuvanje djeteta</i>	<i>Bilo bi imalo više vremena za društvo i učenje zajedničko.</i>	/

	<i>vremenski, međusobno druženje</i>		
25	<i>škola, jednosmjenska nastava, odmor</i>	/	<i>Dijete provede u školi više vremena od roditelja koji je na poslu.</i>
26	<i>učenje, pisanje zadaće</i>	<i>Zbog lakšeg pisanja zadaće i učenja.</i>	/
27	<i>vikend, praznici, odmor</i>	/	/
28	<i>ostanak u školi, pisanje zadaće, osiguran obrok</i>	<i>Da riješi zadaću i ima osiguran boravak dok smo mi na poslu.</i>	/
29	<i>obaveza, manje slobodnog vremena, zadaća</i>	/	<i>Provodim više vremena s djetetom.</i>
30	<i>učenje, igra, sigurnost</i>	<i>Zbog toga što dijete ne bi bilo samo kod kuće do dolaska roditelja s posla.</i>	/
31	<i>aktivnost, pisanje zadaće, druženje</i>	/	<i>Zato što dijete ima nadzora kod kuće, nije samo</i>
32	<i>umor, zadaća, igra</i>	/	<i>Dijete ima s kime provesti vrijeme kod kuće.</i>
33	<i>hrana, sigurnost, učenje</i>	/	/
34	/	/	/
35	<i>ostajanje duže u školi</i>	/	<i>Mislim da bi bilo loše za moje dijete. Predugo u školi i nisam baš sigurna da bi nešto više naučila. Doma učimo cijele dane jer je toga svega previše pogotovo za 1. razred.</i>
36	<i>učenje, čuvanje djece, stjecanje nekih navika</i>	<i>Prvenstveno zbog posla, da nije sama kod kuće.</i>	/
37	<i>dulja nastava, učenje</i>	/	<i>Da to nije za dijete u prvom razredu.</i>

38	/	/	Zbog toga jer nema potrebe za tim.
39	pomoć, zadaća	Pomoć oko zadaće dok roditelji rade u kontra smjeni.	/
40	alternativa, pisanje zadaće, učenje	Kada sam dulje na poslu, znala bi da je na sigurnom i da uči.	/
41	praznici, provod s djecom	/	/
42	više znanja, vrijeme za obitelj kad se vratim kući	Zbog mogućnosti da uči nešto više od osnovnog djela koje uči u školi.	/
43	pomoć djeci oko zadaće. čuvanje, rad s djecom	/	Nema razloga za produženim boravkom u školi.
44	odvojenost, iscrpljenost, nepotrebno	/	Mislim da dijete treba više vremena provoditi u svojem domu okruženo s obitelji, a ne u školi.
45	napisana zadaća, naučena lekcija od tog dana, instrukcije	Ako bi dijete napisalo svu zadaću, naučilo sve što treba za idući dan i da je kod kuće slobodno i ne mora još dovršiti zadaće i učiti!	/
46	pisanje domaće zadaće, zbrinuta djeca, druženje	Da bude pod nadzorom dok smo mi na poslu, pomoć oko pisanja zadaće, druženje s vršnjacima	/
47	napisana domaća zadaća, bolje razumijevanje gradiva, bolja povezanost s učiteljima	Upisala bih zbog toga jer mislim da su učitelji bolja pomoć pri pisanju zadaća i shvaćanju gradiva pogotovo ako neko dijete izostane iz škole ili ima problema kod gradiva.	Potrebno je malo više informacija o tome jer u popodnevnim satima moje dijete ima trening pa iz škole ide tmo i nema vremena za neki drugi sadržaj.

48	<i>učenje, druženje</i>	<i>Da više nauče.</i>	<i>/</i>
49	<i>učenje, pisanje dz, igranje</i>	<i>Zbog kvalitetno provedenog vremena koje bi dijete učilo, napisalo zadaću i družilo sa prijateljima, kod dolaska kući dijete bi imalo slobodno vrijeme za aktivnosti ako ima i igru.</i>	<i>/</i>
50	<i>odsutnost, sloboda, učenje</i>	<i>/</i>	<i>Zato jer dijete treba i slobodnog vremena, a i vremena s obitelji.</i>
51	<i>produženi boravak je poseban oblik odgojno-obrazovni rad</i>	<i>Više bi se dijete naučilo.</i>	<i>/</i>
52	<i>zbrinuto dijete, više znanja, napisana zadaća</i>	<i>Dijete za vrijeme produženog boravka može napisati zadaću, naučiti neke dodatne sadržaje i družiti se i igrati s prijateljima.</i>	<i>/</i>
53	<i>učenje, domaća zadaća, druženje</i>	<i>Pomoć u učenju.</i>	<i>/</i>
54	<i>duže vremena u školi, igra, učenje</i>	<i>/</i>	<i>Duže vremena u školi.</i>
55	<i>učenje, igranje, druženje</i>	<i>Zbrinuto dijete.</i>	<i>/</i>
56	<i>domaća zadaća, odmor, učenje</i>	<i>Napisana dz.</i>	<i>/</i>
57	<i>druženje s prijateljima, zbrinuto dijete, domaća zadaća</i>	<i>Zbrinuto dijete i napisana domaća zadaća.</i>	<i>/</i>

U tablici 3. prikazani su odgovori ispitanika na prvo, četvrto i peto pitanje iz anketnog upitnika. U prvome pitanju anketnog upitnika od ispitanika se tražilo da navedu tri riječi na koje ih asocira pojam „produženi boravak“. Od ukupno 57 ispitanika 9 ih nije napisalo ni jednu

asocijaciju na pojam „produženi boravak“. Kao što možemo vidjeti iz tablice 3., odgovori su različiti. Najviše ispitanika, čak njih 22 (46 %) kao asocijaciju na pojam „produženi boravak“ navelo je *učenje*. Slijedi *domaća zadaća* koju je naveo 21 (44 %) ispitanik. 13 (27 %) ispitanika navelo je *druženje*, 8 (16 %) ispitanika navelo je *igru* dok je po 7 (15 %) ispitanika navelo sljedeće asocijacije: *duži ostanak u školi*, *zbrinuto dijete* te *bolje razumijevanje gradiva*. *Odmor* kao asocijacija na produženi boravak navelo je 5 (10 %) ispitanika. Po 3 (6 %) ispitanika kao asocijaciju na produženi boravak navelo je: *osiguran obrok*, *premalo slobodnog vremena učenika* te *naporno*, dok je po 2 (4 %) ispitanika navelo sljedeće asocijacije: *sigurnost*, *aktivnosti*, *škola*, *nepotrebno*, *praznici* i *zabava*. Po 1 (2 %) ispitanik kao asocijacije na pojam „produženi boravak“ navelo je sljedeće: *veća odgovornost učitelja*, *veća pažnja učenika*, *komplicirano*, *više pažnje posvećeno učeniku*, *jednosmjenska nastava*, *obaveza*, *stjecanje nekih navika*, *alternativa*, *vrijeme za obitelj kad se vratim kući*, *iscrpljenost*, *bolja povezanost s učiteljima* te *sloboda*.

U četvrtom pitanju od ispitanika se tražilo da navedu razloge zašto bi upisali svoje dijete u produženi boravak, dok se u petom pitanju od ispitanika tražilo da navedu razloge zašto ne bi upisali svoje dijete u produženi boravak. Četvrto i peto pitanje nadovezuje se na treće pitanje iz anketnog upitnika u kojem su ispitanici trebali zaokružiti bi li upisali svoje dijete u produženi boravak ili ne. Razloge za uvođenje produženog boravka u osnovnu školu navelo je 29 (58 %) ispitanika, dok je 21 (42 %) ispitanik naveo razloge za neuvođenje produženog boravka.

Većina ispitanika kao razlog zašto bi upisali svoje dijete u produženi boravak navela je pisanje domaće zadaće i obavljanje svih zadataka, da im je dijete zbrinuto kada je jedan od roditelja na poslu, a samim time produženi boravak stvara osjećaj sigurnosti roditeljima, te da dijete ima nadzor. Smatraju da učitelji mogu dodatno objasniti učenicima nastavne sadržaje koje učenici ne razumiju. Manje je onih razloga za produženi boravak koji uključuju igru, druženja i zabave s prijateljima te socijalizaciju.

Većina ispitanika kao razlog zašto ne bi upisali svoje dijete u produženi boravak navodi da bi djeca morala ostajati duže u školi, da bi premalo vremena provodila sa svojom obitelji te da ne bi imala vremena za izvanškolske aktivnosti.

Tablica 4. Prikaz rezultata dobivenih na pitanje: *Gdje ste čuli za pojam „PRODUŽENI BORAVAK“?*

Gdje ste čuli za pojam „PRODUŽENI BORAVAK“?		
	<i>f</i>	%
u školi	16	28,1 %
na internetu	18	31,6 %
na TV-u	29	50,9 %
od prijatelja	14	24,6 %
nisam čuo/čula	4	7,0 %

U tablici 4. prikazani su odgovori ispitanika na drugo pitanje iz anketnog upitnika koje je glasilo: *Gdje ste čuli za pojam „produženi boravak“?* Ovdje je bilo moguće zaokružiti više ponuđenih odgovora. Najviše ispitanika za pojam „produženi boravak“ čulo je na TV-u, čak njih 29 što čini 50,9 % ispitanika, 18 (31,6 %) ispitanika čulo je za pojam „produženi boravak“ na internetu, 16 (28,1 %) ispitanika u školi dok je 14 (24,6 %) ispitanika čulo od prijatelja. 4 (7,0 %) ispitanika navelo je da nije čulo za pojam „produženi boravak“.

Tablica 5. Prikaz rezultata dobivenih na pitanje: *Kada bi škola imala mogućnost produženog boravka, biste li upisali svoje dijete?*

Kada bi škola imala mogućnost produženog boravka, biste li upisali svoje dijete?		
	<i>f</i>	%
da	34	59,6 %
ne	23	40,4 %
N	57	100 %

U tablici 5. prikazani su odgovori ispitanika na treće pitanje iz anketnog upitnika: *Kada bi škola imala mogućnost produženog boravka, biste li upisali svoje dijete?* 34 (59,6 %) ispitanika upisalo bi svoje dijete u školu, dok 23 (40,4 %) ispitanika ne bi upisalo svoje dijete u produženi boravak.

Tablica 6. Prikaz rezultata odgovora ispitanika na pitanje: *Ide li Vaše dijete na instrukcije?*

Ide li Vaše dijete na instrukcije?		
	<i>f</i>	%
da	4	7,0 %
ne	53	93,0 %
N	57	100 %

U tablici 6. prikazani su odgovori ispitanik na šesto pitanje iz anketnog upitnika: *Ide li Vaše dijete na instrukcije?* 4 (7,0 %) ispitanika odgovorilo je da njihovo dijete ide na instrukcije dok je 53 (93,0 %) ispitanika odgovorilo da njihovo dijete ne ide na instrukcije.

Tablica 7. Prikaz rezultata dobivenih na pitanje: *Koliko često Vaše dijete ide na instrukcije? (Ako Vaše dijete ne ide na instrukcije, preskočite ovo pitanje.)*

Koliko često Vaše dijete ide na instrukcije? (Ako Vaše dijete ne ide na instrukcije, preskočite ovo pitanje.)		
	<i>f</i>	%
jednom tjedno	1	1,8 %
dva puta tjedno	1	1,8 %
više od dva puta tjedno	0	0 %
povremeno	2	3,5 %

U tablici 7. prikazani su odgovori ispitanika na sedmo pitanje iz anketnog upitnika: *Koliko često Vaše dijete ide na instrukcije? (Ako Vaše dijete ne ide na instrukcije, preskočite ovo pitanje.)*. Od ukupnog broja učenika koji iznosi 67, 4 učenika ide na instrukcije od kojih 2 (24,6 %) povremeno, a jednom ili dva puta tjedno po 1 (1,8 %) učenik.

Tablica 8. Prikaz rezultata odgovora na pitanje: *Smatrate li da, ukoliko bi Vaše dijete išlo u produženi boravak, ne biste morali voditi dijete na instrukcije?*

Smatrate li da, ukoliko bi Vaše dijete išlo u produženi boravak, ne biste morali voditi dijete na instrukcije?		
	<i>f</i>	%
da	23	40,4 %
ne	13	22,8 %
nema odgovora	21	36,8 %
N	57	100 %

U tablici 8. prikazani su odgovori ispitanika na osmo pitanje iz anketnog upitnika: *Smatrate li da, ukoliko bi Vaše dijete išlo u produženi boravak, ne biste morali voditi dijete na instrukcije?* 21 (36,8 %) ispitanik nije odgovorio na ovo pitanje, a 23 (40,4 %) odgovorilo je da smatraju da ne bi morali voditi dijete na instrukcije ukoliko bi dijete išlo u produženi boravak, dok 13 (22,8 %) ispitanika smatra da produženi boravak ne bi utjecao na to da dijete ide na instrukcije.

Tablica 9. Prikaz rezultata odgovora na pitanje: *Biste li radije da u školi imate mogućnost produženog boravka ili cjelodnevne nastave?*

<i>Biste li radije da u školi imate mogućnost produženog boravka ili cjelodnevne nastave?</i>		
	<i>f</i>	%
mogućnost produženog boravka	33	57,9 %
mogućnost cjelodnevne škole	5	8,8 %
ni jedno	19	33,3 %
N	57	100 %

U tablici 9. prikazani su odgovori ispitanika na deveto pitanje iz anketnog upitnika: *Biste li radije da u školi imate mogućnost produženog boravka ili cjelodnevne nastave?* 33 (57,9 %) ispitanika izjasnilo se da bi radije mogućnost produženog boravka, dok se 5 (8,8 %) ispitanika

izjasnilo da je radije za mogućnost cjelodnevne nastave, a 19 (33,3 %) ispitanika nije ni za produženi boravak ni za cjelodnevnu nastavu.

Tablica 10. Prikaz rezultata općeg stava roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na spol ispitanika

stav_spol	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>Mann-Whitney U Test</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>
ženski	41	27,85	281,0	1,28	0,453	-0,837	0,403
muški	16	31,94					
ukupno	57						

U tablici 10. prikazan je opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na spol ispitanika. Opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole statistički se ne razlikuje s obzirom na spol ($Z = -0,837$, $p > 0,05$). Prema dobivenim rezultatima *Mann-Whitney U Testa*, hipoteza 1 ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na spol potvrđuje se.

Tablica 11. Prikaz rezultata općeg stava roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob ispitanika

stav_dob	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
20	1	55,50	36,67	5,872	20	0,596
26	1	33,50				
27	2	41,00				
29	1	33,50				
30	3	23,50				
31	3	17,83				
32	1	55,50				
33	6	25,08				
34	4	31,63				
35	3	23,67				
36	1	15,00				
37	2	41,50				
38	6	26,67				
39	4	33,38				
40	5	32,60				
41	4	33,88				
42	2	37,75				
43	4	14,63				
47	2	36,00				
49	1	19,50				
50	1	5,50				
ukupno	57					

U tablici 11. prikazan je opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob ispitanika. Opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole statistički se ne razlikuje s obzirom na dob ($df=20$, $p>0,05$). Prema dobivenim rezultatima *Kruskal-Wallis H Testa*, hipoteza 2 ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob potvrđuje se.

Tablica 12. Prikaz rezultata općeg stava roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob ispitanika

stav_dob	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
20-29	4	42,75	2,28	0,620	3	0,1
30-39	34	28,01				
40-49	18	29,11				
50-59	1	5,50				
ukupno	57					

U tablici 12. prikazan je opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob ispitanika. Ovdje smo dob ispitanika razvrstali u kategorije. Opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole statistički se ne razlikuje s obzirom na dob ($df= 3$, $p>0,05$). Prema dobivenim rezultatima *Kruskal-Wallis H Testa*, hipoteza 2 ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na dob potvrđuje se.

Tablica 13. Prikaz rezultata općeg stava roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika

stav_stupanj obrazovanja	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
završena osnovna škola	6	32,83	2,12	0,709	3	0,815
završena srednja škola	43	28,97				
završen preddiplomski studij	3	31,17				
završen diplomski studij	5	23,40				
završen poslijediplomski studij	0	0				
ukupno	57					

U tablici 13. prikazan je opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na završen stupanj obrazovanja ispitanika. Opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole statistički se ne razlikuje s obzirom na stupanj obrazovanja ($df= 3$, $p>0,05$). Prema dobivenim rezultatima *Kruskal-Wallis H Testa*, hipoteza 3 ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na stupanj obrazovanja potvrđuje se.

Tablica 14. Prikaz rezultata općeg stava roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na razred učenika

stav_razred učenika	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
1. razred	20	25,03	0,35	0,481	1	0,183
2. razred	12	34,58	0,21	0,411	1	0,189
3. razred	19	23,95	0,33	0,476	1	0,103
4. razred	16	32,91	0,28	0,453	1	0,266
ukupno	67					

U tablici 14. prikazan je opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na razred učenika. Opći stav roditelja djece razredne nastave osnovne škole statistički se ne razlikuje s obzirom na razred učenika ($df= 1$, $p>0,05$). Prema dobivenim rezultatima *Kruskal-Wallis H Testa* hipoteza 4 ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja djece razredne nastave osnovne škole s obzirom na razred učenika potvrđuje se.

10. RASPRAVA

U teorijskom dijelu ovoga rada objašnjena je povijest nastanka produženog boravka te njegove razvojne faze. Gledamo li produženi boravak od same njegove pojave, od 60-ih godina prošloga stoljeća pa do danas, vidimo da postoji pomak u samoj organizaciji te njegovoj namjeni. U početku on je bio namijenjen samo onim učenicima koji su bili bez roditelja, siromašni i pedagoški napušteni (Jugović, Puževski i Marčinko, 1967; Koraj, 1985; Ranogajec, 1979). Danas, u svakoj školi koja ima organiziran produženi boravak, svaki učenik ima mogućnost njegova polaska. Nažalost, mnoge škole u Republici Hrvatskoj nemaju produženi boravak, a osobito u ruralnim područjima.

Istraživanje je provedeno u svrhu saznanja općeg stava roditelja učenika o produženom boravku u školama koje nemaju organiziran produženi boravak. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja ispitanika te razred koji polazi dijete ispitanika. Asocijacije na pojam „produženi boravak“ različite su, no kod većine ispitanika to je *domaća zadaća* ili *učenje*. Malo je onih koji su naveli neke druge aktivnosti. Prema kurikulumu u produženom boravku postoji organizirano slobodno vrijeme, no ovim istraživanjem potvrđeno je da roditelji nisu dovoljno upućeni u sam način rada produženog boravka jer na produženi boravak gledaju kao na mjesto gdje će učenici napisati domaću zadaću. Možemo zaključiti da roditelji nisu dovoljno informirani o tome što je zapravo produženi boravak i što sve nudi. Doutlik (2011) u svom istraživanju navodi kako roditelji na produženi boravak gledaju kao na prostor za zbrinjavanje djeteta te ne uvažavaju učitelje koji rade u produženom boravku jer ne ocjenjuju učenike.

Pogledamo li razloge zašto bi roditelji upisali svoje dijete u produženi boravak, možemo zaključiti da je to ponajprije zato da dijete, kada dođe doma iz škole, bude slobodno od svih obveza vezanih za školu iako produženi boravak obuhvaća široko područje sadržaja i aktivnosti koje učitelj ostvaruje radeći s učenicima (Lovrentjev, 2005a; Lovrentjev, 2005b; Tucman, 2011). Dobiveni odgovori o razlozima upisivanja u produženi boravak u ovome istraživanju upućuju na nedovoljnu informiranost roditelja o produženom boravku. Isto je i s razlozima zašto roditelji ne bi upisali svoje dijete u produženi boravak. Ovdje valja istaknuti jedan od razloga koji i to potvrđuje: *Potrebno je malo više informacija o tome*. Istraživanje koje su provele Olujčić i Maras (2021) na temu *Razlike u školskom uspjehu učenika osnovne škole s obzirom na pohađanje programa produženog boravka* pokazalo je da učenici koji pohađaju produženi

boravak imaju bolji školski uspjeh u odnosu na ostale učenike koji ne idu u produženi boravak. Također, istraživanje je pokazalo da učenici stječu bolje radne navike od onih koji ne idu u produženi boravak (Olujić i Maras, 2021). Iako većina roditelja ne zna što sve produženi boravak nudi, premda je razlika mala, više je onih koji bi upisali svoje dijete u produženi boravak. Također, većina roditelja više bi voljela da škola ima mogućnost produženog boravka (57,9 %) nego mogućnost cjelodnevne nastave. Od ukupnog broja ispitanika, 5 ispitanika je za mogućnost cjelodnevne nastave, a 33,3 % ispitanika izjasnilo se da nije ni za mogućnost produženog boravka ni za mogućnost cjelodnevne nastave. Ovaj dobiveni rezultat mogao bi biti i drugačiji ukoliko bi se svim roditeljima pobliže prikazao plan rada produženog boravka te plan rada cjelodnevne škole i navele određene razlike. Tada bi roditelji imali bolju sliku što je što. Ovdje dajemo prijedlog za daljnje istraživanje, a to je da se prije same provedbe istraživanja ispitanike uputi što je produženi boravak te da se istraživanje provedeno nakon toga usporedi s rezultatima ovog istraživanja.

Zanimljiv je rezultat da svega 4 učenika ide na instrukcije te da 40,4 % roditelja smatra da svoje dijete, ukoliko bi išlo u produženi boravak, ne bi morali voditi na instrukcije, što je samo pokazatelj pozitivne strane produženog boravka.

Što se tiče hipoteza, sve su hipoteze potvrđene. Rezultati istraživanja pokazali su da ne postoji statistički značajna razlika u općem stavu roditelja razredne nastave osnovne škole s obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja te razred učenika.

U istraživanju je sudjelovalo više ispitanika ženskog (41 ispitanica) nego muškog spola, što navodimo kao nedostatak istraživanja. Smatra se da bi rezultati istraživanja bili drugačiji da je bio podjednak broj ispitanika ženskog i muškog spola. Postoji mogućnost da će se u budućim istraživanjima na ovu temu dobiti drugačiji rezultati.

11. ZAKLJUČAK

Ubrzan način života nosi brojne izazove, kako u školi tako i u obiteljima. Roditelji sve više vremena provode na poslu, što za sobom povlači činjenicu da djeca većinu vremena provedu sama. Roditelji traže različita mjesta gdje mogu ostaviti dijete na čuvanje kada oni rade. Možemo se složiti s tim da je najsigurnije mjesto za dijete upravo škola. Škola u kojoj učenici mogu ostati nakon nastave ili pak doći koji sat prije početka nastave. Iako se produženi boravak plaća, bolja je alternativa od ostalih mjesta gdje roditelji ostavljaju svoje dijete kada rade. U produženom boravku dijete je dobro zbrinuto te se o njemu brinu osobe koje su kompetentne za rad u školi i produženom boravku, a to su učitelji.

Nažalost, još je uvijek premalo roditelja informirano o tome što je produženi boravak, što on nudi njihovoj djeci. Kao što je i istraživanje pokazalo, većina roditelja, možemo reći, na produženi boravak gleda samo kao na mjesto za učenje i pisanje domaće zadaće, što upućuje na nepoznavanje samog funkcioniranja produženog boravka. Ljudski je bojati se, bojati se promjena, ali nećemo znati je li nešto dobro ili nije, odgovara li nam ili ne odgovara, ako ne probamo. Isto je i s produženim boravkom. Naravno da je većina nas skeptična kada je riječ o novim stvarima, ali ovdje ne govorimo o nečem novom. Iako se produženi boravak pojavljuje već 60-ih godina prošlog stoljeća, još je uvijek premalo škola s produženim boravkom. Osnovni je zadatak suvremene škole podići kvalitetu odgojno-obrazovnog rada. Produženi boravak trebao bi biti nerazdvojan dio te suvremene škole te bi sve škole trebale biti jednake i imati jednake mogućnosti. Ovdje se javljaju različiti problemi, od nedovoljnog prostora pa sve do nedostatka učitelja koji bi radili u produženom boravku.

Ovim istraživanjem potvrdilo se, bez obzira na informiranost o produženom boravku, da bi većina roditelja upisala svoje dijete u produženi boravak ukoliko bi imala tu mogućnost, što za sobom povlači činjenicu da je školama koje ga nemaju, produženi boravak potreban.

12. LITERATURA

1. Anderson, G. (2005). *Fundamentals of educational research*. London: Falmer Press.
2. Anderson, J. i Gossen, D. (1996). *Stvaranje uvjeta za kvalitetne škole*. Zagreb: Alinea.
3. Cindrić, M. (1995). *Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj*. Velika Gorica - Zagreb: Persona s p.o.
4. Cindrić, M., Miljković, D. i Strugar, V. (2016). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP - D2.
5. Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
6. Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
7. Doutlik, K. (2011). Čimbenici zadovoljstva i nezadovoljstva učitelja radom u produženom boravku. Školski Vjesnik: Časopis Za Pedagogijsku Teoriju i Praksu, 427–444.
8. *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*. (2008). Narodne Novine. Preuzeto sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129.html
9. Dubovicki, S. i Topolovčan, T. (2020). Methodological and thematic trends: A Case study of two pedagogical journals in Croatia. U: A. Lipovec, J. Batič i E. Kranjec (Ur.), *New Horizons in Subject-Specific Education/Research Aspects of Subject-Specific Didactics* (str. 159-180). Maribor: University of Maribor, University Press.
10. Dubovicki, S. i Topolovčan, T. (2020). Through the looking glass: Methodological features of research of alternative schools. *Journal of Elementary Education*, 13(1), 55-71.
11. Dubovicki, S. i Topolovčan, T. (2021). Methodological approaches to the inclusion of students with disabilities. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 36(3-4), 148-165.
12. Dubovicki, S. i Velki, T. (2022). Methodological particularities in research on contemporary childhood in Croatia: A pedagogical–psychological perspective. *Journal of Elementary Education*, 15(1), 91-104.
13. European Commision. (2019). *Key competences for lifelong learning*. Publications Office of the European Union. Preuzeto sa: <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1>
14. Glasser, W. (1994). *Kvalitetna škola: škola bez prisile*. Zagreb: Educa.

15. Glasser, W. (2005.). *Kvalitetna škola: škola bez prisile*. Zagreb: Educa.
16. Gorard, S i Taylor, C. (2004). *Combinig methods in educational and social research*. Berkshire: Open University Press.
17. Jugović, B., Puževski, V. i Marčinko, Đ. (1967). *Produženi boravak učenika u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Koraj, Z. (1985). *Integracija nastave i učenja u cjelodnevnom boravku*. Zagreb: Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske.
19. Lovrentjev, A. (2005a). *Škola koja voli mene 1: didaktički priručnik za rad u nastavi i produženom boravku prvog razreda*. Zagreb: DiVič.
20. Lovrentjev, A. (2005b). *Škola koja voli mene 2: didaktički priručnik za rad u nastavi i produženom boravku drugog razreda*. Zagreb: DiVič.
21. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: Didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: TIPEX.
22. Matijević, M. (2002). *Praćenje i ocjenjivanje školskog uspjeha u svjetlu teorije kurikulumu*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
23. Matijević, M. i Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
24. Meyer, H. (2002). *Didaktika razredne kvake*. Zagreb: Educa.
25. Möller, C. (1994). *Didaktika kao teorija kurikulumu*. U: Gudjons., H., Teske, R. i Winkel, R. (ur.), *Didaktičke teorije*. Zagreb: Educa, str. 77–94
26. Pivac, J. (1995). *Škola u svijetu promjena*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
27. *Pravilnik o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi*. (2019). Narodne Novine. Preuzeto sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_06_62_1222.html
28. Puževski, V. (2002). *Škola otvorenih vrata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
29. Ranogajec, J. (1979). *Samostalnost učenika i domaći zadaci u osnovnoj školi s produženim boravkom*. Zagreb: Školska knjiga.
30. Ridley, D. (2012). *The literature review. A step-by-step guide for students*. Thousand Oaks, CA: Sage.
31. Strugar, V. (2011). *Škola škole*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
32. Topolovčan, T. (2016). Art-based research of constructivist teaching. *Croatian Journal of Education*, 18(4), 1141-1172.

33. Topolovčan, T. (2017). Utemeljena teorija u istraživanjima odgoja i obrazovanja. U S. Opić, B. Bognar i S. Ratković (Ur.), *Novi pristupi metodologiji istraživanja odgoja* (str. 129-149). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
34. Topolovčan, T. (2020). Certain dilemmas and opportunities to research the role of digital media in teaching and learning. U: A. Peko, M. Ivanuš Grmek i D. Delcheva (Ur.), *Didactic Challenges III: Didactic Retrospective and Perspective Where/How do we go from here?* (str. 376-388). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
35. Tucman, S. (2011). *Produženi boravak: potreba suvremene škole: priručnik za učitelje i učiteljice razredne nastave u produženom boravku*. Zagreb: Školska knjiga.
36. Vanek, K., Maras, A. i Karabin, P. (2021). *Tko su dobri učitelji?* Školski vjesnik, 70(2), 349-370.
37. Vučak, S. (1995). *Cjelodnevni boravak učenika u osnovnoj školi*. Napredak, 136 (1), 51-56.
38. Walford, G. (Ur.). (2003). *Doing educational research*. London i New York: Routledge i The Open University.

13. PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovani roditelji,

obraćam Vam se sa zamolbom da popunite ovaj upitnik koji je napravljen za potrebe izrade diplomskog rada na temu *Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole*.

Popunjavanjem upitnika dajete svoju suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Ispunjavanje upitnika u potpunosti je dobrovoljno i anonimno.

Ovdje nema točnih i netočnih odgovora! Važno je da odgovorite na sva pitanja.

Molim Vas, pažljivo pročitajte svako pitanje te na njega iskreno odgovorite.

Dobiveni podatci koristit će se isključivo u istraživačke svrhe izrade diplomskog rada!

VAŠ SPOL: A) ženski B) muški	KOLIKO IMATE GODINA? (napišite broj): _____
STUPANJ VAŠEG OBRAZOVANJA: a) završena osnovna škola b) završena srednja škola c) završen preddiplomski studij d) završen diplomski studij e) završen poslijediplomski studij	RAZRED U KOJI VAŠE DIJETE IDE (ukoliko imate više djece, zaokružite razred za svako dijete): a) 1. razred b) 2. razred c) 3. razred d) 4. razred

1. Navedite 3 riječi koje Vas asociraju na pojam: PRODUŽENI BORAVAK.

---

2. Gdje ste čuli za pojam „PRODUŽENI BORAVAK“?

- a) u školi
- b) na internetu
- c) na TV-u
- d) od prijatelja
- e) nisam čuo/čula

3. Kada bi škola imala mogućnost produženog boravka, biste li upisali svoje dijete?

- a) da
- b) ne

4. Napišite razloge zašto biste upisali dijete u produženi boravak. (Ukoliko ne biste upisali svoje dijete u produženi boravak, preskočite ovo pitanje.)

---

5. Napišite razloge zašto ne biste upisali svoje dijete u produženi boravak. (Ukoliko biste upisali svoje dijete u produženi boravak, preskočite ovo pitanje.)

---

6. Ide li Vaše dijete na instrukcije?

- a) da
- b) ne

7. Koliko često Vaše dijete ide na instrukcije? (Ako Vaše dijete ne ide na instrukcije, preskočite ovo pitanje.)

- a) jednom tjedno
- b) dva puta tjedno
- c) više od dva puta tjedno
- d) povremeno

8. Smatrate li da svoje dijete, ukoliko bi išlo u produženi boravak, ne biste morali voditi na instrukcije?

- a) da
- b) ne

9. Biste li radije da u školi imate mogućnost produženog boravka ili cjelodnevne škole?

- a) mogućnost produženog boravka
- b) mogućnost cjelodnevne škole
- c) ni jedno

Molim Vas da pažljivo pročitate sljedeće tvrdnje te procijenite u kojoj se mjeri odnose na Vas:

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – neodlučan, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem.

Voljela/volio bih da škola u koju moje dijete ide ima produženi boravak.	1	2	3	4	5
S obzirom na ubrzan način života, smatram da je nužno da škola ima produženi boravak.	1	2	3	4	5
Učenicima je potreban produženi boravak.	1	2	3	4	5
Produženi boravak važan je za mene i moje dijete.	1	2	3	4	5
Produženi obravak ima više odgojnu nego obrazovnu ulogu.	1	2	3	4	5
U produženom boravku učitelj/ica može bolje upoznati moje dijete.	1	2	3	4	5
U produženom boravku učitelj/ica može se više i kvalitetnije posvetiti mom djetetu.	1	2	3	4	5

14. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Vanesa Guzi rođena je 17. srpnja 1999. godine u Koprivnici. Živi u selu Koprivnički Ivanec. Razrednu nastavu završila je u Osnovnoj školi braće Radić Koprivnica, Područnoj školi Koprivnički Ivanec, dok je predmetnu nastavu završila u Područnoj školi Kunovec (današnjoj Osnovnoj školi Koprivnički Ivanec). Nakon završene osnovne škole upisuje Gimnaziju „Fran Galović“ Koprivnica, a 2019. godine upisuje Integrirani preddiplomski i diplomski Učiteljski studij, Odsjek u Čakovcu. Dobitnica je Posebne dekanove nagrade za doprinos organizaciji i provedbi projekta *Zadaću napiši, jedinicu obriši* tijekom cijele akademske godine 2020./2021. na Odsjeku u Čakovcu.

15. IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad pod nazivom *Produženi boravak učenika razredne nastave osnovne škole* izvorni rezultat mojega rada te da se u njegovoj izradi nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

---

vlastoručni potpis studenta